

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی
شورای عالی برنامه ریزی

مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس

دوره دکتری پژوهش هنر

گروه هنر

مصوب سیصد و دهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی

مورخ ۱۳۷۴/۱۰/۱۰

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره دکتری پژوهش هنر

کمیته تخصصی: هنر
گرایش:
کدرشته:

گروه: هنر
رشته: پژوهش هنر
دوره: دکتری

شورای عالی برنامه ریزی درسی صد و دهمین جلسه مورخ ۱۳۷۴/۱۰/۱۰ بر اساس طرح دوره دکتری پژوهش هنر که توسط گروه هنر تهیه شده و به تأیید رسیده است، برنامه آموزشی این دوره را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) به شرح پیوست تصویب کرد و مقرر می دارد:

ماده ۱) برنامه آموزشی دوره دکتری پژوهش هنر از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند لازم الاجراست.

الف: دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت فرهنگ و آموزش عالی اداره می شوند.
ب: مؤسساتی که با اجازه رسمی وزارت فرهنگ و آموزش عالی و بر اساس قوانین تأسیس می شوند و بنابر این تابع مصوبات شورای عالی برنامه ریزی میباشند.
ج: مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

ماده ۲) از تاریخ ۱۳۷۴/۱۰/۱۰ کلیه دوره های آموزشی و برنامه های مشابه مؤسسات آموزشی در زمینه دکتری پژوهش هنر در همه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی مذکور در ماده ۱ منسوخ می شوند و دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی یاد شده مطابق مقررات می توانند این دوره را دایر و برنامه جدید را اجرا نمایند.

ماده ۳) مشخصات کلی و برنامه درسی و سرفصل دروس دوره: دکتری پژوهش هنر در سه فصل جهت اجرا به وزارت فرهنگ و آموزش عالی ابلاغ می شود.

رأی صادره سیصد و دهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی مورخ
۱۳۷۴/۱۰/۱۰ در خصوص برنامه آموزشی دکتری پژوهش هنر

(۱) برنامه آموزشی دوره دکتری پژوهش هنر که از طرف
گروه هنر پیشنهاد شده بود با اکثریت آراء بتصویب رسید.
(۲) این برنامه از تاریخ تصویب قابل اجراست.

رأی صادره سیصد و دهمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۳۷۴/۱۰/۱۰ در مورد برنامه آموزشی
دوره دکتری پژوهش هنر صحیح است بمورد اجرا گذاشته شود.

سید محمد رضا هاشمی گلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

مورد تأیید است.

دکتر هادی ندیمی

سرپرست گروه هنر

رونوشت: به معاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی جهت اجرا ابلاغ می شود.

سید محمد کاظم نائینی

دبیر شورای عالی برنامه ریزی

بسم الله الرحمن الرحيم

مشخصات کلی دوره دکتری پژوهش هنر

مقدمه:

هنر بارزترین تجلی اعتلای هر فرهنگ و تمدن است؛ به عبارت دیگر معیار سنجش عظمت هر تمدن آثاری است که در گستره آن به عرصه ظهور می‌رسد و از عمق ارزش‌های معنوی آن حکایت می‌کند.

بانگاهی گذرا به جامعه معاصر ایران می‌توان دریافت که هنر در کشور ما گرفتار بحرانی توان‌سوز شده‌است. از یک طرف دورشدن از سنت پایدار و ارزشمند گذشته و از سوی دیگر سردرگمی در یافتن هویت جدید، هنر امروز ما را دچار بی‌هویتی و تنزل کیفیت نموده‌است. به نظر می‌رسد این دشواری‌ها به خاطر نداشتن شناختی عمیق و جهت‌دار از هنر باشد که برای رفع آن سفری روحانی و سیری معنایی در چیستی فعالیتی به نام «هنر» ضروری است که از درونی‌ترین لایه‌های وجود انسان نشأت می‌گیرد. عدم برخورد نقادانه با میراث هنری غرب و نداشتن آگاهی ژرف از هنر خودی نیز این بی‌هویتی را بیش‌تر دامن زده‌است.

دوره دکتری پژوهش هنر می‌تواند فرصتی مناسب برای تعاطی افکار و ژرف‌نگری درین مسائل و نیز چاره‌اندیشی درباره مشکلات حال و آینده هنر باشد.

برنامه دوره دکتری پژوهش هنر با توجه بدین ویژگی‌ها طرح شده‌است:

۱- انعطاف‌پذیری برنامه به نحوی که در سطحی گسترده تمامی زمینه‌های مورد نیاز را دربرگیرد، از تنگ‌نظری بپرهیزد و دست مجری را در گزینش گرایش‌های متناسب با

توانایی اجرا و علاقه دانشجویان باز بگذارد.

۲- تعمیق مباحث نظری هنر و ایجاد توانایی در زمینه نقادی و پژوهش صحیح در مباحث هنری.

۳- آشنایی عمیق با میراث هنری خودی.

۴- آشنایی با آموزش هنر به عنوان یک بحث مهم و مستقل.

امید است که با اجرای صحیح این برنامه بتوان به هدف‌های والای هنر اسلامی-ایرانی دست یافت و ارمغانی برای نسل تشنه امروز و نیازهای فردای جامعه فراهم آورد.

ساختار آموزشی دوره

مجموع واحدهای دوره دکترای هنر ۴۴ واحد است. دانشجوی موظف است ۱۲ واحد (۴ درس اصلی) و ۱۲ واحد (۴ تا ۶ درس ویژه) را اختیار نماید، و پس از اتمام دوره آموزشی و موفقیت در امتحان جامع رساله تحقیقی معادل ۲۰ واحد تهیه و ارائه نماید.

تبصره ۱

در موارد خاص، برای رفع کاستی‌های مطالعاتی دانشجوی و درک بهتر از دروس اصلی حداکثر تا ۱۸ واحد دروس جبرانی (طبق ماده ۹ آئین‌نامه دوره دکترا) از سوی شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده تعیین و به دانشجوی تکلیف خواهد شد. فهرست نمونه‌هایی از دروس جبرانی پیشنهادی در جدول (۱) آمده است.

شرایط ورود و ادامه تحصیل

علاوه بر شرایط عمومی ورود به دوره دکترا (مندرج در آئین‌نامه دوره دکترا) قابل ذکر است که دوره دکترای هنر فقط از فارغ‌التحصیلان دوره‌های کارشناسی ارشد هنر داوطلب می‌پذیرد. داوطلبان ورود به این دوره موظف به شرکت در امتحان کتبی و مصاحبه می‌باشند. در امتحان کتبی دانش و کارایی حرفه‌ای متقاضی سنجیده می‌شود و در مصاحبه علاوه بر سنجش شخصیت اخلاق داوطلب توان او از جهت:

۱- انتخاب زمینه مطالعاتی

۲- تعمیق و پژوهش در آن زمینه

مورد بررسی قرار می‌گیرد.

تحقیقات انجام شده و آثار ارزشمند هنری داوطلب نیز می‌تواند یکی از ملاکهای ارزیابی در مصاحبه قرار گیرد. ضمناً تسلط به یک زبان خارجی برای ورود این دوره الزامی است. برای ورود به مرحله پژوهشی که - نهایتاً منجر به تهیه و نگارش رساله دکترا خواهد شد - قبلی در امتحان جامع که به صورت کتبی و شفاهی برگزار می‌شود و ناظر بر اندوخته‌های قبلی دانشجوی و قابلیت او در انجام پژوهش مربوط به رساله می‌باشد ضروری است.

- شرایط شرکت در امتحان جامع علاوه بر قبولی در کلیه دروس به شرح زیر است:
- ۱- تهیه و ارائه مجموعه مقالات ویا تجربیات هنری که بیانگر نیل به یافته‌های تازه‌های علمی و هنری در طول دوره آموزشی دانشجوی باشد.
 - ۲- تأییدیه شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده یا دانشگاه (برحسب مورد) مبنی بر قابل انتشار بودن حداقل سه مقاله پژوهشی دانشجوی (تهیه شده در دوره آموزشی) در نشریات علمی معتبر.
 - ۳- ارائه عنوان پژوهش همراه با چکیده رساله تحقیقاتی و موافقت شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده یا دانشگاه (برحسب مورد) باموضوع پیشنهادی دانشجوی.

دروس دوره دکترای پژوهشی هنر

منظور از درس مجموعه مباحث و مطالبی است که با ساختار محتوایی معقول هدفی معین را دنبال کند و به نتیجه رساند، دروس دوره دکترا به دودسته عمده تقسیم می‌شوند:

الف) دروس اصلی

دروسی هستند که در گسترش و تعمیق دانش دانشجوی در بدو ورود به دوره دکترا نقش عمده دارند. دروس اصلی به صورت نظری و مباحثه‌ای ارائه می‌شوند و دانشجویان بصورت یکسان دروس اصلی را که ۱۲ واحد می‌باشد، اخذ خواهند نمود. عنوان دروس ارزشهای آنها به واحد در جدول (۲) آمده است.

ب) دروس ویژه

دروس ویژه دروسی هستند که پیوستگی خاص با مطالعات مربوط به پایان‌نامه دانشجوی دارند و به پیشنهاد استاد راهنما و تصویب شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده ارائه خواهند شد.

دروس ویژه که حداکثر تا ۱۲ واحد ارائه می‌گردند دروس پژوهشی به حساب می‌آیند. در موارد خاص دانشجوی می‌تواند نمره‌های دروسی را که در مقطع کارشناسی ارشد و یا دوره‌های

دکتری خارج از دانشکده‌های هنری در زمینه پژوهش گذرانده است ارائه نماید و پذیرش آن نمرات منوط به تأیید استاد راهنما و تصویب شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده است. در جدول شماره (۳) اسامی پیشنهادی این دروس آمده است.

نحوه ارائه دروس

ارائه دروس دکترها به دو صورت کلاس نظری و کلاس مباحثه‌ای، انجام می‌شود.

کلاس نظری:

به کلاسی اطلاق می‌شود که مطالب درسی عمدتاً توسط استاد در اختیار دانشجویان قرار می‌گیرد، کلاس نظری باید از خصوصیت‌های زیر برخوردار باشد:

- ۱- شرح آن بر اساس ساختار محتوایی ارائه شده در این برنامه قبلاً تهیه و به تأیید شورای تحصیلات تکمیلی دانشکده رسیده باشد.
- ۲- منابع درسی مشخص و قابل وصول باشد.

کلاس مباحثه‌ای:

کلاسهای مباحثه‌ای عمدتاً پژوهشی می‌باشند. سیر مطالعه، انتخاب منابع و شیوه به انجام رساندن پژوهش، زیر نظر استاد راهنما و با مشارکت حداقل یک داوطلب (دانشجو) به صورت بحث و گفتگو تعیین و به انجام می‌رسد.

امتحان پایان کلاس

نحوه ارزیابی دانشجویان در کلاسها بستگی به نظر استادان مربوطه دارد ولی تهیه حداقل یک رساله تحقیقاتی قابل انتشار (به تشخیص استاد) و ارائه آن در پایان کلیه کلاسهای دوره دکترها اجباری است.

پایان دوره

دوره دکتری پژوهش هنر با ارائه پایان نامه و دفاع از آن طبق ضوابط آئین نامه دوره دکترای مصوب شورای عالی برنامه ریزی به انجام خواهد رسید.

« آشنایی با زمینه‌های دروس ویژه »

امروزه جهان هنر همانند دیگر معارف بشری وسعت بسیاری یافته و تحت تأثیر ابتعاد مختلف ذاتی واکتسابی وجود انسان وجوه و نمودهای متفاوتی به خود گرفته است و هریک از این وجوه نموده‌ها نیز به نوبه خود چنان بسط یافته‌اند که دربرخی موارد تمامی کالبد هنر را دریک عصر ویا یک موقعیت جغرافیایی ویا شرایط اجتماعی به تسخیر خود درآورده‌اند. دامنه این وجوه گوناگون به وادی قضاوت و نقد هنر نیز کشیده شده‌است به طوری‌که بررسی یک اثر یا آثار هنری یک دوره ویک عصر برحسب آنکه ازچه دیدی بدان نگرسته شود متفاوت خواهد بود.

از زمینه‌های رایج دریاب بررسی آثار هنری زمینه‌های نظری و تاریخی است. این دو زمینه یعنی «زمینه نظری» و «زمینه تاریخی» درعین استقلال، درسیاری از موارد باهم تداخل دارند. فی‌المثل یک تحول تاریخی مهم چون انقلاب صنعتی فرانسه ازیک سو معلول مبانی نظری خاصی است واز سوی دیگر خود این حادثه عظیم منشاء و سرچشمه ظهور نوعی جهان‌بینی و تفکر است و همه این موارد در هنر آن عصر صادقانه منعکس شده‌است و لذا هنر هر عصر بر اساس این بینش‌گویای ویژگی‌های اعتقادی- تاریخی هر دوره‌است.

نکته مهم دیگری که بسیاری از متفکرین برآن اتفاق نظر دارند این‌است که «نفس تاریخ» صرف فرارگرفتن یک سلسله اتفاقات وحوادث با ترتیب خاص تقدم و تأخر زمانی نیست بلکه تاریخ خود از مقولات نظری است.

حال چه تاریخ را بستری برای ظهور نظریه‌ها فرض کنیم وچه خود تاریخ را مقوله‌ای، نظری بدانیم ارتباط تنگاتنگ این دو مفهوم قطعی و آشکار است.

دریاب «زمینه‌های نظری و تاریخی» دورس متعددی قابل ارائه هستند که دربرخی از آنها، شاخه‌های مختلف نظری هنر، چون زیبایی‌شناسی، ادبیات، فلسفه هنر، و... مورد بحث قرار می‌گیرد، و در بعضی دیگر به بررسی هنر در مقطع خاصی از طول تاریخ تمدن بشری و عرض جغرافیایی پرداخته می‌شود.

البته بسط تخصصی علوم و فنون، و تأثیر و تأثرات شاخه‌های مختلف دانش معرفت در علوم

دقیقه و علوم انسانی موجب ظهور تخصصهای مستقل آکادمیک از قبیل «زمینه آموزش هنر»، «زمینه های اجتماعی هنر»، «زمینه های دینی - عرفانی هنر» و ... گشته است.

بدیهی است که تاکید بر «زمینه هنر ایران» و «هنر اسلامی» که به دلیل پیوندهای فرهنگی و تاریخی برای ما شایان اهمیت است از اولویت خاصی برخوردار خواهد بود.

عناوین مندرج در ذیل موضوعاتی پیشنهادی است که هر یک قابلیت طرح در قالب یک درس مستقل را دارند. بدیهی است هر دانشگاه می تواند دروس دیگری را که در زیر مجموعه «زمینه های نظری و تاریخی هنر»، «زمینه آموزش هنر»، «زمینه های اجتماعی هنر»، «زمینه هنر ایران»، «زمینه هنر اسلامی» قرار گیرد به تناسب نیاز، امکان ارائه و موجود بودن مدرس شایسته ارائه نماید. انعطاف در ارائه و انتخاب در این باب از اهمیت بسزایی برخوردار است. این انعطاف از یک سو به دانشجوی دکترا این امکان را می دهد تا در میان دروس موجود ارائه شده موضوعی را که با رساله نهایی او پیوند بیشتری دارد برگزیند، و از سوی دیگر دست دانشگاه یا دانشکده را برای بهره گیری از تخصص های متنوع در مقاطع کوتاه باز می گذارد. همین تنوع و تغییر به پویایی روح آکادمیک دانشگاه می افزاید و از سکون و تکرار قالبی شدن مطالب ارائه شده می کاهد.

جدول دروس جبرانی

جدول شماره (۱)

پیشنیاز یا زمان ارائه درس	ساعت		تعداد واحد	نام درس	کد درس
	عملی	نظری			
			۳	روش تحقیق پیشرفته در هنر	۱
			۲	شناخت‌شناسی (Epistemology)	۲
			۳	کاربرد کامپیوتر	۳
			-	زبان خارجه	*۴
				جمع	

* زبان خارجه بدون احتساب واحد به صورت شهادتنامه‌ای ارائه و ارزیابی می‌شود.

جدول دروس اصلی

جدول شماره (۲)

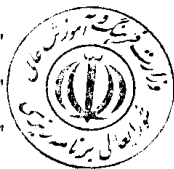
پیشنیاز یا زمان ارائه درس	ساعت		تعداد واحد	نام درس	کد درس	
	عملی	نظری				جمع
	-	۵۱	۵۱	۳	زبان و بیان در هنر جدید	۱
	-	۵۱	۵۱	۳	زبان و بیان در هنر سنتی	۲
	-	۵۱	۵۱	۳	سمینار مباحث منتخب در هنر ایران	۳
	-	۵۱	۵۱	۳	روشها و نظریه های نقد در هنر	۴
				۱۲	جمع	

کد درس	نام درس	تعداد واحد
۱	پژوهش در هنر ماقبل تاریخ	۲ تا ۳
۲	پژوهش در هنر هند (هنر شبه قاره)	"
۳	پژوهش در هنر شرق دور (چین، ژاپن، اندونزی، کره و...)	"
۴	پژوهش در هنر بین النهرین	"
۵	پژوهش در هنر یونان و روم	"
۶	پژوهش در هنر بیزانس	"
۷	پژوهش در هنر آفریقا	"
۸	پژوهش در هنر مصر باستان	"
۹	پژوهش در هنر رنسانس	"
۱۰	پژوهش در هنر آمریکای لاتین	"
۱۱	پژوهش در هنر اروپای قبل از رنسانس (قرون وسطی)	"
۱۲	هنر معاصر (نظریه ها و مکاتب)	"
۱۳	گاه نگاری هنر اسلامی	"
۱۴	هنر مغرب اسلامی	"
۱۵	مباحث ویژه در هنر اسلامی	"
۱۶	تاریخ تطبیقی هنر اسلامی	"
۱۷	تعزیه در جهان اسلام	"
۱۸	زیبایی شناسی خط در جهان اسلام	"
۱۹	تاریخ تحولات هنر نمایش	"
۲۰	تئاتر شرق	"
۲۱	واژه شناسی تطبیقی هنر	"
۲۲	زیبایی شناسی (مکاتب و نظریه ها)	"
۲۳	صورت و معنا در هنر دینی	"
۲۴	هنر واسطوره	"
۲۵	هنر و نماد	"

کد درس	نام درس	تعداد واحد
۲۶	زبان مشترک هنرها	۲ تا ۳
۲۷	فلسفه موسیقی	"
۲۸	سیر تحول و تطور خط	"
۲۹	هنر و ادبیات آرمانی	"
۳۰	زیبایی شناسی تئاتر	"
۳۱	نظریه های نقد در تئاتر معاصر	"
۳۲	سبک های ادبی و نمایشی	"
۳۳	جامعه شناسی هنر	"
۳۴	روانشناسی هنر	"
۳۵	هنر درمانی	"
۳۶	هنر و مردم شناسی	"
۳۷	اقتصاد و هنر	"
۳۸	هنر و ارتباطات جهانی	"
۳۹	فلکلور و هنرهای قبیله ای	"
۴۰	سیری در مکاتب و سبکهای نگارگری	"
۴۱	پژوهش در هنرهای سنتی ایران (مباحث ویژه)	"
۴۲	فلکلور و هنرهای نمایشی ایران	"
۴۳	پژوهش در هنر معاصر ایران	"
۴۴	هنر ایران قبل از اسلام	"
۴۵	گاه نگاری هنر ایران	"
۴۶	سیر تحول و تطور موسیقی سنتی ایران	"
۴۷	چهره های برجسته تاریخ هنر ایران	"
۴۸	فلسفه آموزش هنر	"

جدول شماره (۳)

دروس ویژه

کد درس	نام درس	تعداد واحد
۴۹	بررسی تطبیقی آموزش هنر در ایران و جهان	۲ تا ۳
۵۰	نظریه‌های جدید در آموزش هنر	"
۵۱	شیوه‌های آموزش در هنر سنتی	"
۵۲	هنر و کودک	"
۵۳	پژوهشی در نظریه‌های یادگیری در هنر	"
۵۴	پژوهش در منابع مکتوب هنر ایران	"
۵۵		

«زبان و بیان در هنر جدید» (اصلی)

هدف

آشنایی با عوامل ریشه‌ای و مؤثر در شکل‌گیری هنر جدید و سیر تحول و تطور آن از بدو تولد، تا عصر حاضر، به منظور درک کردن زبان این هنر و راهیابی به باطن آن.

شرح درس

دو لفظ «زبان» و «بیان» بارور مفاهیم خاصی هستند.

«زبان» در این وادی به جوهره مبانی و مفاهیمی اطلاق می‌شود که گروهی از انسانها بطور مشترک با آن مفاهیم و مبانی مرتبط‌اند. و «بیان» به ظاهر، «فرم» و «تجلی» این مفاهیم در قالب محسوس گفته می‌شود، لذا انسانها ممکن است در دو موقعیت تاریخی و جغرافیایی متفاوت زندگی کنند و «واسطه بیانی» متفاوتی را برای ارتباطات بکار ببرند، لیکن به این اعتبار که مبنای سخنشان یا جوهر مفاهیمشان از یک سرچشمه سیراب می‌شود می‌توان علی‌رغم بعد مکانی و زبانی آنها را «هم‌زبان» نامید.

عکس قضیه نیز صادق است یعنی می‌توان گروهی از انسانها را با واسطه بیانی واحد در زمان و مکان مشترک تصور نمود که به تبع نداشتن اشتراک در مبانی فکری با هم «بیگانه» و «غیر هم‌زبان» باشند.

«هنر جدید» عموماً به هنری اطلاق می‌شود که بذران در عهد رنسانس (قرون ۱۴ تا ۱۶) با نگرشهای غیر سنتی به عالم هستی توسط اندیشمندان و فلاسفه اروپا کاشته شد. این بذر پس از عهد رنسانس جوانه زد. نهال هنر جدید با کشفیات علمی و بسط علوم دقیقه و رشد «انسان‌گرایی» و «فردگرایی»، و سلطه قوانین انسان‌ساز و انسان محورانه آبیاری شد و در اوج خود در قالب درختی تنومند در قرن بیستم به ثمر نشست. «هنر جدید» در طی چندین قرن، در صورت‌ها و سبک‌های گوناگونی تجلی کرد که هر یک از این سبک‌ها و صورت‌ها «واسطه بیانی» متفاوتی در جهت همان نطفه اصلی بشمار می‌روند.

در درس «زبان و بیان هنر جدید» استاد می‌کوشد تا با اشاره و معرفی عناصر و عوامل متعدد شکل‌گیری هنر جدید پژوهشگران را به نیل به یک نگاه بسیط و اشرافی به این هنر رهنمون شود و جوهره آن را که همان «زبان و بیان این هنر» است دریابد.

رجوع به مفاهیم و مصادیق زیر می‌تواند در جهت بسط و گسترش موضوع راهگشا باشد.

- تأملی در نظریه‌های جدید در باب «تصور جهان» از دیدگاه دانشمندانی مانند کپرنیک، کپلر و ... و تأثیر این نظرات در شکل‌گیری هنر این دوره.
- طرح دیدگاه‌های فلاسفه این دوره (چون کانت، هگل، شلینگ، فیخته و...) و انعکاس به این نگرشها در هنر جدید.
- اهمیت یافتن اصل «مشاهده ودقت بصری» در عصر جدید و بحث درباره علل «تقلید از طبیعت».
- توجه به اصل «فردگرایی» و «انسان‌گرایی» و رونق «نابغه پروری» و شخصیت مطلق یافتن نواغ هنری.
- آشنایی با اکتشافات مهم علمی بخصوص فیزیک جدید، در زمینه‌های «نور»، «انرژی» امکان مشاهده دنیای ذره‌ها، کشف اشعه ایکس و ... که موجب پیدایش دیدگاه‌های جدید هنری گردید.
- توجه خاص به هنر اقوام مختلف و آثار خلق شده توسط کودکان و بهره‌گیری از ابعاد مختلف این هنرها در خلق آثار نوین.
- تأثیرات نظریات جدید در علوم انسانی (روانشناسی، جامعه‌شناسی و...) در خلق بررسی و نقد آثار هنری.
- مطالعه تطبیقی در سبک‌های مختلف هنر جدید (نئوکلاسیسیزم، رنالیسم، امپرسیونیسم، کوبیسم، آبستره و...).
- نگرشی بر سیر تحول مدرنیسم و ظهور پست مدرن.
- تکنولوژی نوین، ارتباطات و تأثیرات متقابل آن بر هنر جدید.

«زبان و بیان در هنر سنتی» (اصلی)

هدف:

آشنایی با زبان مشترک هنرهای سنتی و ارتباط این زبان واحد با نمودهای کثیر آن در جوامع، فرهنگ‌ها و ادیان مختلف. یافتن رابطه میان زبان و بیان در هنرهای سنتی ملل مختلف و درک تأثیرات شرایط خاص اقلیمی، قومی، نژادی و... در تجلیات مختلف این هنرها از اهداف این درس می‌باشد.

شرح درس

دو لفظ «زبان» و «بیان» در این درس دارای مفاهیم خاصی هستند. «زبان» در این وادی به جوهره مفاهیمی اطلاق می‌شود که گروهی از انسانها بطور مشترک با آن مفاهیم مبنایی مرتبط‌اند. و «بیان» به ظاهر، «فرم» و «تجلی» این مفاهیم در قالب محسوس گفته می‌شود. لذا دو انسان ممکن است واسطه بیانی متفاوت داشته باشند لیکن به این اعتبار که از یک مبنی و مفهوم سخن می‌گویند آنها را «هم‌زبان» نامیم. اینکه می‌بینیم افراد یک قوم و یک ملت علی‌رغم سخن گفتن بایک واسطه بیانی بدنبال «هم‌زبان» هستند از همین حقیقت نشأت می‌گیرد.

حکایت «زبان و بیان در هنر سنتی» نیز از همین سخن است. احترام به مبانی فرهنگی، تاریخی، ملی و دینی از خصائلی است که در دید سنتی نسبت به جهان از اصول محسوب می‌شود، و هنر سنتی در بردارنده جوهره این ویژگیها و تجلی بخش آنها در قالب محسوس می‌باشد. همین پای‌بندی و اتصال است که هنر سنتی را به «پدیده‌ای همیشه آشنا» تبدیل می‌کند. پدیده‌ای که هر قدر در طول تاریخ رشد و نمو و متحول و متطور شود هیچگاه عصبان‌گر نخواهد بود. «عصبان» به معنای سرکشی و طغیان است. هنر سنتی همواره حرمت ارزشها را پاس می‌دارد و همواره با مبانی ارزشی و دینی جامعه مرتبط است. عجیب نیست که لفظ «سنت» در فارسی و «Tradition» در اکثر زبانهای لاتین، هم به معنای آداب و رسوم و عادات قومی و هم به مفهوم گفتار و کردار و تقریر پیامبر و معصوم آمده‌است.

فصول درس

در درس «زبان و بیان در هنر سنتی» مباحث و فصول پیشنهادی زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

هستی شناسی Ontology سنتی وارتباط آن با تجلیات هنری عالم سنتی
ارتباط فرم و محتوی در هنر سنتی
رابطه هنر سنتی و هنر دینی
هنر سنتی و اسطوره
مکانیزم تحول و تطور در هنر سنتی
هنر سنتی و کاربردهای اجتماعی
جایگاه هنر سنتی در زندگی مدرن (رابطه هنر سنتی با هنر مدرن)
نگاهی اجمالی به هنرهای سنتی در جوامع مختلف (بحث پیرامون زبان مشترک این
هنرها)
بررسی جایگاه هنرهای سنتی در بافت اجتماعی کنونی ایران

فهرست منتخب منابع: علاوه بر منابع و مأخذ فارسی اعم از تألیف و ترجمه، منابع و مأخذ ذیل
قابل استفاده است:

- Figures of Speech, Figures of Thought
(Ananda K. Coomaraswamy). 1981
- Symbols in Art and Religion
(Edited by: Karel Wernen)
- The Transformation of Nature in Art
(Ananda K. Coomaraswamy) 1974
- Fundamentals of Indian Art
(Ananda K. Coomaraswamy) 1983
- Myths and Symbols in Indian Art and Civilization
(Henrich Zimmer) 1990
- The Dance of Shiva
(Ananda K. Coomaraswamy) 1982
- Cities Built to Music: Aesthetic Theories of the Victorian Gothic
Revival
(Michael Bright) 1984

- The Creative Explosion: An Inquiry into the Origin of Art and Religion

(John E. Pfeiffer) 1982

- Islamic Art and Spirituality

(Seyyed Hossein Nasr) 1990

«سینار مباحث منتخب در هنر ایران» (اصلی)

هنر ایران چه قبل و چه بعد از اسلام نقشی تعیین کننده و شاخص در هنر جهانی داشته و میراثی ارزشمند را برای ما به ارمغان آورده و به یادگار گذاشته است. آشنایی گسترده و عمیق با این میراث گرانبار بر ما فرض غیر قابل چشم پوشی است.

در این درس که بصورت سمیناری برگزار می گردد گستره ای بزرگ از دوران آریایی تا معاصر و در سرزمینی به وسعت «ایران»، در مفاهیم جغرافیایی متفاوتی که در طول تاریخ به خود گرفته است، مورد پژوهش قرار می گیرد. دانشجویان موظفند با راهنمایی استاد، موضوعی را فراخور گرایش و محدوده زمانی خود انتخاب و به ژرف نگری و تحقیق در آن زمینه بپردازند. نتیجه تحقیق باید به صورت سمینار در جلسه کلاس و یا جلسه بزرگتر طرح و به معرض نقادی گذارده شود.

موضوعات می تواند به صورت مصداقی یا مفهومی و نظری تقسیم بندی گردد یا سیری گاه نگارانه بخود گیرد.

بطور مثال می توان به موضوعات زیر برای ارائه اشاره نمود:

- ۱- بررسی هنر ماقبل تاریخ ایران و مشارکت آن در تمدنهای اولیه.
- ۲- هنر در ادوار پیش از اسلام ایران.
- ۳- اسطوره های مشترک در تمدن ایران و فرهنگهای همجوار.
- ۴- روابط متقابل هنر ایران در پیش و پس از اسلام.
- ۵- نقش و نماد در هنر ایران پیش و پس از اسلام.
- ۶- جایگاه هنر اسلامی ایران در قیاس با هنر اسلامی بطور اعم.
- ۷- بررسی آثار محققان و ایران شناسان در زمینه هنر ایران و معرفی جنبه های موفق و نقد جنبه های ضعیف آثار آنان.
- ۸- پژوهش در زندگی و آثار استادکاران و هنرمندان ایرانی به منظور آشنایی با زندگی و تجربیات هنری آنان.

«روش‌ها و نظریه‌های نقد هنر» (اصلی)

اساساً نقد هنر، در قیاس با خود «هنر»، «آثار هنری» و «تاریخ هنر» مبحثی است که در دهه‌های اخیر به‌طور فزاینده‌ای مورد توجه قرار گرفته است. از زمانی که جهان هنر هویتی مستقل از جامعه و خواستگاهش به خود گرفت و به تبع آن هنرمند شخصیتی مستقل تر یافت، ضرورت این علم بیشتر حس شد و در قرن ۱۹ و ۲۰ به اوج خود رسید.

یک اثر هنری در بطن عناصر مشخصه تشکیل دهنده خود (خط، فرم، تون، رنگ و یافت) و مبانی ترکیبی این عناصر (تکرار، ریتم، توازن، تجمع، تفرق و تاکید و...) بارور عناصر و عواملی است که به فرهنگ - جامعه - دین و مهمتر از همه شخصیت هنرمند که از میان این همه، گزینشی انجام می‌دهد، بستگی دارد. لذا آنچه در قالب این گونه آثار عرضه می‌شود دارای دامنه‌هایی ورای مبانی صرف و مستقل هنری است. در واقع برای درک کلیت یک اثر هنری می‌بایست عالم هنر را درک نمود تا تحلیلی متناسب با حقیقت آن اثر ارائه داده شود. همین امر زمینه این مطالعه را بسیار وسیع، ژرف و دشوار می‌سازد. عوامل گوناگونی از قبیل جامعه، شرایط سیاسی، وضعیت اقتصادی، بافت روحی، جو خانوادگی، آرمانهای فردی، باورهای دینی، موقعیت اجتماعی، ویژگیهای فیزیکی و... نوعی جهان‌بینی را در هنرمند شکل می‌دهد که علی‌رغم تشابهات جزئی، در کلیت خود منحصر به فرد است. از سوی دیگر کار هنری پس از رسیدن به مرحله ظهور تأثیراتی در جهان اطراف خود می‌گذارد که گستره آن کم از عالمی که در آن ظهور کرده نیست. فی‌المثل استفاده از یک رنگ خاص می‌تواند صرفاً معرف یک حرکت زیبایی شناسانه باشد، یا حاوی بار مذهبی بوده، و یا اینکه محصول زمینه‌های خاص روانی فردی باشد. نقد هنری هنگامی کامل است که به عوامل متعدد ظهور اثر و تبعات آن در محیط اشراف داشته باشد. لیکن از آنجا که کثرت، از ویژگیهای دنیای جدید و علوم جدید است و «نگرش کلی» جای خود را به «تخصصهای شاخه‌ای» داده، نقد آثار هنری هم بسته به اینکه از چه جهان‌بینی سرچشمه گرفته باشد متفاوت خواهد بود. طبیعتاً قضاوت بر آثار نیز بسته به اینکه قاضی در چه مسندی نشسته و از چه دیدگاهی، موضوع (اثر هنری) را می‌نگرد متغیر خواهد بود. نگاههای جامعه شناسانه، روانشناسانه، اخلاقی، تکنیکی، سیاسی و... هر یک زاویه‌ای از زوایای متعدد اثر هنری را برتر می‌شمارند و فتاوی خود را از همان مسند صادر می‌کنند.

در بحث «روشها و نظریه‌های نقد هنر» دانشجو با آشناسدن با مباحث شاخص و نظریه‌های

این علم، به ضرورت تحلیل و نقد هنری از موضوع «عالم هنرمند» (عالم صغیر) و ارتباط آن با «عالم کبیر» پی می‌برد.

منابع ذیل می‌تواند در این زمینه راه‌گشا باشد:

- A History of Criticism and Literarystate in Europe, 3 vol
(G. Saintsbury) 1900
- Principles of Literary Criticism
(J. A. Richards) 1924
- History of Art Criticism
(L. Venturi) 1936
- A Primer for Criticism
(G. Boas) 1937
- Practical Criticism
(G. A. Richards) 1939
- The Art and the Art of Criticism
(T. M. Greene) 1940
- Art Criticism Now
(L. Venturi) 1941

۱ تا ۱۱ - «واحد‌های دروس تاریخی» (ویژه)

- پژوهش در هنر ماقبل تاریخ
- پژوهش در هنر هند (شبه قاره)
- پژوهش در هنر شرق دور (چین، ژاپن، اندونزی، کره و...)
- پژوهش در هنر بین‌النهرین
- پژوهش در هنر یونان و روم
- پژوهش در هنر بیزنس
- پژوهش در هنر آفریقا
- پژوهش در هنر مصر باستان
- پژوهش در هنر رنسانس
- پژوهش در هنر آمریکای لاتین
- پژوهش در هنر اروپای قبل از رنسانس (قرون وسطی)

مطالعه تاریخ برای هر یک از شاخه‌های معرفت بشری از ضروریات بشمار می‌رود. در مطالعات هنری، اهمیت تاریخ به اوج خود می‌رسد چراکه برخلاف کشفیات علمی و فنی، درک یک هنر، بدون آگاهی از بستر تاریخی و فرهنگی آن، ممکن و میسر نخواهد بود. بدین جهت است که مطالعات تاریخی، جغرافیای فرهنگی، شرایط سیاسی، اقتصادی و ... هر دوره بازوان توانمند کاوش هنری را تشکیل می‌دهند. از راه جستجو و سیر در این زمینه‌ها می‌توان به علل شکل‌گیری تجلیات متنوع و کثیر هنری و درک عمیق این پدیده در طول تاریخ و عرض جغرافیا پی‌برد.

بدیهی است پژوهش هنر در هر برهه از تاریخ، و هر نقطه از پهنه جغرافیا ابعاد بسیاری دارد که پژوهشگر می‌تواند با توجه به پیشینه مطالعاتی خود، موضوع پایان نامه، و راهنمایی استاد، به یک یا چند بعد از این ابعاد بپردازد. جنبه‌هایی نظیر:

- سیر تحول فرم
- شکل‌گیری، تحول و تطور نمادها و اسطوره‌ها
- تأثیر و تأثرات متقابل شرایط اجتماعی - فرهنگی، معیشتی و ... با هنر هر دوره
- تأثیرات جغرافیایی و اقلیمی

- نقش باورهای دینی در ظهور سبکها و شیوه‌های هنری
- تأثیر و تأثر متقابل هنر هر دوره با فرهنگ‌ها و تمدنهای همجوار، می‌تواند در هر یک از دروس بالا به تناسب نیاز و اهمیت مفهومی و مصداقی مورد بررسی و پژوهش قرار گیرد.

۱۲- «هنر معاصر، نظریه‌ها و مکاتب» (ویژه)

صده اخیر دوران تحول و دگرگونی و دگردیدی هنر در عرصه‌های عمل و نظر بوده‌است. تولد صنعت جدید و زندگی ماشینی، انفجار اکتشافات علمی و پیدایش نظریه‌های جدید جامعه‌شناسی و روانشناسی و تفکرات فلسفی تأثیری عمیق بر هنر به جای گذاشته‌است. آشنایی عمیق با نظریه‌ها و مکاتبی که در هنر معاصر متولد شده و رشد و تولید داشته‌اند با عنایت به زمینه‌های فکری و فلسفی و علمی زمان خود و نقادیهایی که نسبت به آنها ابراز شده تا زمان حال و آشنایی با نظریه‌های در حال شکل‌گیری و بهنگام امروزمین مقصد و هدف این درس می‌باشد.

پژوهش می‌تواند بر یک نظریه یا مکتب خاص تاکید نماید و یا به مطالعه‌ای تطبیقی گرایش یابد.

۱۳- «گاه‌نگاری هنر اسلامی» (ویژه)

لفظ «هنر اسلامی» به یک محدوده جغرافیایی خاصی اطلاق نمی‌شود بلکه تعدادی از مناطق و کشورهای جهان را دربرمی‌گیرد. در زمینه هنرهای متولد شده در دامن تمدن و فرهنگ اسلامی، همانند بسیاری از فرهنگها و تمدنهای مشرق زمین، کار نظام‌یافته و مدونی خصوصاً در باب گاه‌نگاری صورت نگرفته است. از این رو انتخاب یک برهه تاریخی و یک محدوده جغرافیایی و انجام کار نظام‌یافته در باب تدوین شناسنامه تاریخی برای آن دوره از اهم فعالیت‌هایی است که می‌تواند مورد توجه یک پژوهشگر هنر (خصوصاً در فرهنگ اسلامی) قرار گیرد.

این کاوش بنا به نیاز، اهمیت و علاقه پژوهشگر می‌تواند در جهت ۱- تدوین جدول مجمل گاه‌نگاری یک دوره ۲- تدوین جدول مفصل تحقیقاتی برای بخشی از یک دوره هدایت می‌شود. بدیهی است این انتظام بخشی تاریخی به همراه ارائه زمینه‌های اجتماعی- فرهنگی- سیاسی و... همان دوره همراه خواهد بود و راه را برای تحقیقات آتی نیز هموار خواهد نمود.

۱۴- «هنر مغرب اسلامی» (ویژه)

ماهیت بین‌المللی و جهان وطنی تمدن اسلامی برخاسته از خصوصیات جهانی وحی اسلامی است. این وجه در توسعه جغرافیایی دارالاسلام منعکس شد و با تأثیرگذاری بر جنبه‌های فکری و روحی اقوام و ملل گوناگون، سنتها و ویژگیهای اقلیمی آنها، هویتی خاص یافت.

تلاش و جستجو برای یافتن اطلاعات جامع و کامل پیرامون «هنرهای مغرب اسلامی» و یافتن علل و عوامل گسترش و بسط فرهنگ اسلامی در شمال آفریقا، اسپانیا، میانه کره خاک از اقیانوس اطلس تا اقیانوس کبیر از وظایف تحقیقی پژوهشگران می‌باشد.

در دنیای مغرب اسلامی آنچه با روح اسلام سازگار است در سرزمینهایی از ماوراءالنهر تا اندلس با خصوصیات توحیدی شکل گرفت و علوم و فنون قدیم مردم مدیترانه را که یونانیان تنظیم کرده بودند با عناصر شرقی در آمیخت و مراکزى در غرب جهان آنروز، پذیرای فرهنگ اسلام شد.

مراکز فرهنگی و اجتماعی مانند مساجد، مدارس، حمام‌ها، بیمارستان‌ها و غیره در اسپانیا، مراکش، تونس، الجزایر و مصر ایجاد گردید و هنرهای مختلفی چون، معماری، نقاشی، خطاطی، بافندگی، کتابت و کتاب آرایی کتب در زمینه‌های علوم و فنون و... جولانگاه هنرمندان در این بخش از عالم قرار گرفت. تحقیق و پژوهش عمیق در زمینه‌های فوق‌الذکر، از جمله برنامه‌های این درس محسوب می‌شود.

۱۵- «مباحث ویژه در هنر اسلامی» (ویژه)

هنر اسلامی دریای عمیق و گسترده و خروشان است که گهرهای بسیار درخویش نهفته دارد. غواصی در این دریای گسترده و یافتن جلوه‌های متنوع و متعدد این هنر در گستره تاریخ از موضوعات مهمی است که می‌تواند به غنای ادبیات هنری کشور کمک فراوان کند. در این درس دانشجوی تحت نظارت و هدایت استاد به مطالعه ژرف موردی در شاخه‌ها، مصادیق و یا مفاهیم خاص از این هنر می‌پردازد و در مورد آن به تحقیق می‌پردازد. موضوع باید با راهنمایی استاد و متناسب با علاقه و مطالعات پژوهشگر انتخاب شود. این موضوعات می‌تواند طیف وسیعی را از «مفاهیم»، «مصادیق و تحولات آن» با توجه به شرایط و زمینه‌های ظهور، و کاربردهای گوناگون هر یک دربرگیرد.

۱۶- «تاریخ تطبیقی هنر اسلامی» (ویژه)

عبارت «تاریخ تطبیقی» از عبارات جدید وادی هنراست. این عبارت به نوعی روش نگرش و تحلیل هنری اطلاق می‌شود که در آن تجزیه و تحلیل آثار هنری نه تنها در رابطه با پیشینه اجتماعی‌شان مورد بررسی قرار می‌گیرد، بلکه به ارتباط و تطبیق آن با آثاری که در همان برهه از تاریخ در جوامع و مناطق دیگر ظهور کرده‌اند نیز می‌پردازند. به عبارت دیگر تاریخ تطبیقی برشی است از یک مقطع تاریخی در پهنه جغرافیا.

هنر اسلامی فی‌نفسه دارای هویتی فراملیتی است، بدین معنی که روح واحدی است که در کالدهای گوناگون از نژادها و فرهنگهای مختلف، و در مختصات جغرافیایی با تنوعات متفاوت جلوه کرده است. حال اگر جوامع مختلف اسلامی را در پهنه گیتی «جهان اسلام» فرض کنیم ظهور هنر اسلامی در هر یک از این جوامع به منزله کاشت یک نوع بذر در زمینه‌ها و خاکهای متفاوت است. مطالعه تطبیقی نهال‌ها، درختان و ثمرات حاصله از آنها در هر یک از جوامع موجب نیل به نگرشی اشرافی نسبت به هنر اسلامی می‌گردد.

پژوهشگران در این درس می‌توانند با نظر استاد، پیشینه علمی و علاقه و ذوق شخصی به گزینش یک مقطع از تاریخ پرداخته و در آن مقطع به مقایسه، بررسی و تحلیل یک یا چند زمینه هنری در ۲ یا چند محدوده جغرافیایی بپردازند. تهیه جداول مربوط به این مطالعات تطبیقی راه را برای پژوهشهای گسترده بعدی هموار خواهد نمود و به درک «مفهوم هنر اسلامی» به عنوان یک کلیت کمک شایان توجهی خواهد کرد.

۱۷- «تعزیه درجهان اسلام» (ویژه)

تعزیه یک هنر نمایشی دینی است که اغلب در میان شیعیان رواج دارد. این هنر در اثر همجواری و همزیستی میان شیعیان و فرقه‌های دیگر اسلامی گاهی در میان اهل تسنن نیز رواج یافته است. گرچه محور تعزیه مصاعب اهل بیت است لیکن پیشینه تاریخی، فرهنگ عامه، خصائل قومی، نوع پوشش‌های رایج، رنگهای غالب و ... همگی موجب گشته که تعزیه در هر مرز و بومی ویژگیهای مختص به خود باید، فی‌المثل هنرهای نمایشی کهن شبه قاره (نمایشهای مهابهارات و راماین) درنوع بیان‌های نمایشی تعزیه درجهان اسلام، موضع‌گیری تاییدی یا تکذیبی فرق مختلف اسلامی، مطالعه زمینه‌های فرهنگی، ذائقه‌های قومی، ویژگیهای نمایشی، صحنه‌آرایی، طراحی لباس، اشعار، حمایت‌های اقتصادی مردمی و ... از ابعادی است که می‌تواند مورد بررسی دقیق قرار گیرد.

«تعزیه درجهان اسلام» باید با عنایت به مقولات جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی، تجزیه و تحلیل تاریخی، و بررسی تأثیر و تأثرات فرهنگی مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد. استاد می‌تواند این مطالعات را یا به سوی مطالعات جزئی در ابعاد گوناگون تعزیه در یک منطقه خاص، و یا تطبیق کلی نمایشهای تعزیه در دو یا چند منطقه هدایت کند.

۱۸- «زیبایی شناسی خط درجهان اسلام» (ویژه)

دراکثر ادیان الهی، ارتباط خداوند بامخلوق خود «آدم» بانوشته وخط بوده است. اما هیچ یک از ادیان الهی نسبت به خط به اندازه اسلام اهمیت وارزش قائل نشده است. پروردگار عالم اولین پیام خود را به پیامبراسلام(ص)، باتوجه به خصوصیات و ویژگیهای ارتباطی و مفهومی نوشته و خط ابلاغ فرموده است. چنانکه فرمود اقرء بسم ربک الذی خلق ... پیام خداوند به خط عربی نگاشته شد تاموجب حرمت وارزش آن نسبت به خطوط دیگر گردید، آنگاه ازطریق خط عربی به سایر فرهنگها انتقال یافت. باتوجه به مطلب فوق، پرداختن به عالم خط وخوشنویسی درجهان اسلامی از اهمیت و ویژگی خاصی برخوردار است، وازمیان آثار هنرهای اسلامی، بیش از هرزمینه‌ای مورد توجه هنرمندان ونقش آفرینان اسلامی بوده است. گرچه اکثر مسلمانان و بویژه ایرانیان باجهان هنری خط اسلامی آشنایی دارند اما باوجود این، تحقیقات و پژوهش‌های دقیق وجامعی که متناسب با شان ومنزلت این هنر شریف باشد انجام نشده است.

مواردی که باید در برنامه تحقیقی مدنظر قرارگیرد عبارتند از:

- خصوصیات شکلی ومفهومی خط نوشته‌ها از جهت نشانه‌شناسی خط (Logo).
- خصوصیات شکلی خط‌های اسلامی، هندسه درونی و بیرونی حروف وکلمات خط عربی.
- ویژگیهای شکلی فارسی ونشانه‌های زمینه‌ای شکل‌دهنده آن در رابطه با خطوط قبلی.
- انواع شیوه‌های خط اسلامی (اقلام سته) و ویژگیهای بصری آن.
- چگونگی بسط و توسعه خط عربی به کشورهای اسلامی درجهان اسلام.
- ابداع خطوط ایرانی و ویژگیهای بصری آن از نظر شکل ظاهری و بیان تصویری.
- خصوصیات شکلی خطوط ابداعی هنرمندان ایرانی وجلوه‌های بصری آن.
- زیبایی شناسی فرم‌های مدور در خطوط اسلامی وایرانی.
- زیبایی شناسی فرم‌های هندسی (عمودی وافقی) وتزیینی درخطوط اسلامی ایران.
- زیبایی شناسی خطوط ایرانی از نظر ارزش‌های دینامیکی (پویا) واستاتیکی (ایستا) درخطوط ایرانی.
- عملکرد خطوط اسلامی در معماری و زیبایی شناسی آن.
- عملکرد خطوط اسلامی در هنرهای سنتی وکاربردی ایران.

- ارزشهای گرافیکی خط اسلامی، بالاخص خطوط ابداعی ایران.
- امکانات شکل‌پذیری (Plasticite) خطوط اسلامی ایران.
- چگونگی طراحی و شکل‌آفرینی خطوط ابداعی ایرانی.
- نقش و عملکرد خط در هنر آفرینی هنرمندان هنرهای تجسمی در ایران.
- مقایسه و مطابقت خطوط اسلامی ایران با خطوط چینی و ژاپنی و خطاطی غربی.

۱۹- «تاریخ تحولات هنر نمایش» (ویژه)

در این درس به بررسی نظریه‌های مختلف در خصوص خاستگاه‌های هنر نمایش، و مراحل آن از آئین تا نمایش و تحلیل علل رشد و نحوه تکوین آن تا شکل‌گیری در حوزه‌های نمایش غربی، شرقی و آفریقایی پرداخته می‌شود. تفاوت‌های فرهنگی و بینشی هریک از حوزه‌های مذکور از مواردی است که باید مورد مذاقه قرار گیرد.

تأکید بر مقاطع تاریخی، قبل از میلاد - عصر طلایی یونان و روم قرون وسطی - رنسانس قرون ۱۸ و ۱۹ و دوره معاصر و تحلیل مقایسه‌ای و تطبیقی نمایش در حوزه‌های ذکر شده مبنای عمل خواهد بود.

۲۰- «تئاتر شرق» (ویژه)

مبحث تئاتر در مشرق زمین خصوصاً شرق دور از مباحث مهم هنری و فرهنگی به شمار می‌رود. مطالعه درک، رهیافت به طبقه‌بندی‌ها، وجوه اشتراک و افتراق و تاثیرپذیری از زمینه‌های بومی و فرهنگهای همجوار از مواردی است که می‌تواند ضمن آشنایی با مبانی فرهنگی ملل شرق به درک روابط تئاتر مناطق مختلف باهم و با ایران نیز کمک کند. درس تئاتر شرق می‌تواند به تناسب شرایط، با تأکید بر تئاتر کهن، سنتی و یا تئاتر جدید کشورهای هند، چین، ژاپن، اندونزی، مالزی، کره، مصر، ترکیه، سوریه و ارائه گردد.

۲۱- «واژه‌شناسی تطبیقی هنر» (ویژه)

هدف این درس بررسی معانی و مفاهیم عمیق واژگان در هنر، ادبیات و معماری و ... از طریق ریشه‌یابی هر واژه، اصطلاح، مفهوم در زبان‌های مختلف «با استفاده از متون، تعاریف، و مقایسه تطبیقی هر مورد در فرهنگ‌های مختلف به منظور روشن شدن معنی و مفهوم دقیق آن» می‌باشد.

برای تحقق این امر لازم است دانشجو با صلاح‌دید استاد راهنما واژه یا واژه‌هایی را با توجه به شکل، آوا، رابطه واژه و معنا و سیر تغییرات آن در طول زمان انتخاب و مورد تحقیق قرار دهد.

شایسته است در امر ضبط صدا، تصویربرداری (فیلم و اسلاید و نظایر آن)، منبع‌شناسی و سفرهای احتمالی و هر تفحصی که منجر به کشف یا روشن شدن بخشی از مفاهیم از طریق واژگان گردد و مستلزم هزینه‌های زیاد باشد دانشجویان از کمک‌های دانشگاه حتی المقدور بهره‌مند شوند.

حاصل و نتایج کار تحقیقاتی چندین دوره دانشجویان مواد لازم را برای تدوین «فرهنگ جامع واژه‌شناسی تطبیقی هنر» مهیا خواهد نمود.

۲۲- «زیبایی شناسی، مکاتب و نظریه‌ها» (ویژه)

هنر و زیبایی از آغاز خلقت انسان با او همراه بوده‌است. آثار هنری که از ابتدایی‌ترین ادوار ذهنیت بشری بجای مانده گواه براین مدعا است. مقوله مطالعه در «چیستی زیبایی» نیز از سحرگاه تفکر مدون بشری از مطالب بنیادین نظری بوده که از سوی متفکرین دینی و غیردینی در شرق و غرب عالم و در ادوار مختلف تاریخی در فرهنگ‌های گوناگون به آنها پرداخته شده‌است. هریک از متفکرین و اندیشمندان در باب زیبایی شناسی بعدی از ابعاد متنوع این معرفت رامورد تاکید قرار داده‌اند. مقولاتی از قبیل:

- رابطه هنر و حقیقت
- زیبایی و متافیزیک
- زیبایی شناسی و علوم جدید
- زیبایی شناسی حسی
- زیبایی شناسی فلسفی

و ...

از موضوعات بنیادین نظریه‌های زیبایی شناسی بشمار می‌روند. آشنایی اجمالی با سیر تفکر زیبایی شناسی در طول تاریخ و آشنایی مختصر با آراء اندیشمندان در این باب از ضروریات آغاز این پژوهش و از مقدمات این تحقیق است. پژوهشگر در این درس با هدایت و مشورت استاد به انتخاب یک نظریه و یا آراء یک متفکر، از شرق یا غرب پرداخته به غور و تفحص در آن می‌پردازد. وی می‌تواند مقایسه بین دو نظریه یا نظریه دو متفکر را مورد پژوهش قرار دهد و یا اینکه به مطالعه دقیق عضوی از بیکره «معرفت زیبایی شناسی» در مکاتب و نظریه‌های مختلف بپردازد.

۲۳- «صورت و معنا در هنر دینی» (ویژه)

رابطه فرم و محتوی، ظرف و مظهر یا به عبارتی صورت و معنی همواره یکی از مباحث مهم نظری دریاب هنر بوده است. گفته می‌شود چنانچه هنرمندی بتواند فرم یا ظرفی را که برمی‌گزیند متناسب با معنی یا مظهر باشد توفیق یافته است. هر قدر «صورت» توانایی بالاتری برای دربرگرفتن معنی را داشته باشد مقصود هنرمند بیشتر و کاملتر حاصل شده است. هنر دینی از یکسو به علت ژرف بودن مفاهیم و وسعت موضوعات، و از سوی دیگر ناظر بودن به ساحت معنوی وجود انسان و ارتباط آن با ماوراء ماده، ظروف و صور خاصی را طلب می‌کند که توانایی کشش مفاهیم و معانی عمیق و تاحدی صعب الادراک دین را داشته باشند.

تاریخ مملو است از تلاشهای بشر دریاب هنر، به منظور ارتباط با معنای دین و به تصویرکشیدن این معنا در قالب‌های گوناگون. این تلاشها دو مقوله را در بر می‌گرفته است:

الف: ادراک، فهم و معرفت دینی

ب: پالایش و تحول فرم به منظور انطباق آن با محتوای دینی.

به سخن دیگر هنرمند دینی از یک سو می‌بایست دانش و معرفت به عالم معنا داشته، و از سوی دیگر آگاهی و اشراف او به عناصر بصری و شناخت دقیق ابزار و مصالح به وی توان لازم را برای برقراری این ارتباط بخشیده باشد.

در درس «صورت و معنا در هنر دینی» پژوهشگر با هدایت استاد می‌کوشد تا ضمن نیل به معرفتی اجمالی نسبت به این رابطه، هنر دینی خاصی را از فرهنگ دوره خاصی برگزیند و باغور و مطالعه دقیق در تعاریف دینی و نمودهای هنری به درک، تبیین و تشریح این ارتباط با در نظر گرفتن ابعاد فرهنگی، اجتماعی جغرافیایی و ... آن هنر بپردازد.

۲۴- «هنر و اسطوره» (ویژه)

جلوه‌گاه هنر و اندیشه بسیاری از اقوام و ملل اسطوره‌هایی است که در میان آن مردم شکل گرفته. اسطوره‌ها با دوروی آشکار و پنهان، روشن‌ترین و نهفته‌ترین تعالیم و باورهای مذهبی هر قوم را در خود جای می‌دهند.

ارزشها و ضد ارزشها در اساطیر جلوه‌های ملموس و محسوس می‌یابند و در قالب شخصیتها و موجودات اساطیری جلوه‌گر می‌شوند. راه بروز و جلوه اساطیر شاخه‌های مختلف هنری هستند. یکی از ویژگیهای بارز اقوام دارای هنر یا ادبیات اساطیری قدمت و غنای تمدن آنها است. به عبارت دیگر تا تمدن و معیار ارزش قابل وجود نداشته باشد اسطوره‌ای شکل نخواهد گرفت. از این لحاظ است که وقوف به تاریخ، فرهنگ و اعتقادات مذهبی یک ملت برای ارتباط و درک هنرهای اساطیری آن ملت ضرورت دارد.

در این پژوهش دانشجو نوع نگرش خاص مربوط به هنرهای اساطیری رامی‌آموزد و در می‌یابد که درک و نقد و تحلیل هنر اساطیری با تجزیه و تحلیل زیبایی‌شناسی رایج کاملاً متفاوت است.

مطالعه نمادهای اساطیری، مفاهیم موجود در آنها و چگونگی ارتباط هنر و اسطوره از مطالبی است که در این درس مورد پژوهش قرار می‌گیرد. این پژوهش با هدایت استاد می‌تواند در زمینه «رابطه یک فرم خاص هنر اسطوره‌ای با پیشینه آن»، «سیر تحول شکل‌ها و نمادها»، «رابطه هنر دینی و هنر اسطوره‌ای»، «مفهوم زیبایی‌شناسی در هنر اسطوره‌ای» و ... انجام پذیرد.

۲۵- «هنر و نماد» (ویژه)

بسیاری از متفکران و منتقدان هنری و حتی هنرمندان بر این باورند که زبان هنر اساساً زبانی است نمادین (Symbolic)، لیکن مفهوم «نماد در هنر» و «هنر نمادین» عموماً به آن دسته از هنرها اطلاق می‌شود که فرم‌ها و عناصر تصویری بیانی و رای صورت ظاهری خود دارند. به عبارت دیگر نماد اشاره‌ای است به حقیقتی وسیع‌تر و درجه‌ای است که مخاطب از طریق آن به پهنه‌ای وسیع‌تر و حتی افقی بی‌کران رهنمون می‌شود. از این دیدگاه نماد نوع والایی از یک واسطه ارتباطی محسوب می‌شود. اگر سیر تحول خطوط را بررسی کنیم درخواهیم یافت که خطوط نگارشی امروز، که واسطه انتقال اکثریت قریب به اتفاق معارف هستند، چیزی نیستند مگر نمادهایی که در طول تاریخ متحول و متکامل شده‌اند.

بدین لحاظ شاید بتوان هنرهای نمادین را که اساساً طبیعت‌ورا هستند از جهت توانایی بیان مفاهیم وسیع و ژرف در مرتبه رفیع‌تری از بیان هنری قرار داد. هنرهای اسطوره‌ای، و هنرهای دینی از این سنخ هستند.

دردرس «هنر و نماد» ضمن تشریح و تفکیک معانی سمبل - تمثیل - نشانه، موارد زیر می‌تواند موضوع مطالعه دقیق واقع شود.

- انواع نمادها و یافتن ارتباط فرم موجود با محتوا و سرچشمه آن
- سیر تحول یک نماد در طول ادوار
- بررسی تطبیقی نمادهای مشترک در فرهنگ‌های مختلف
- نماد به عنوان رابطه انسان و ماوراء طبیعت
- نماد به عنوان ابزار اطلاع رسانی
- نماد به عنوان ذکر و حضور
- رابطه رمز و نماد

۲۶- «زبان مشترک هنرها» (ویژه)

درخت هنر شاخه‌های مختلفی دارد که هر یک به تناسب ابزار ساخت و واسطه‌های دریافت با نامهای متفاوتی چون هنرهای تجسمی، نمایشی، معماری، ادبی، موسیقی و ... از یکدیگر متمایز می‌گردند. این شاخه‌ها علیرغم تفاوت‌های موجود در صورت و معنا دارای زبان مشترکی هستند و همین زبان به اشتراکات بنیادین هنرها و روح واحد حاکم بر کالبدهای متعدد آنها اشاره دارد.

مقولاتی چون «حقیقت»، «زیبایی»، «عشق»، «صور خیال»، «احساس و عاطفه» از جمله اشتراکات بنیادین هنرها بشمار می‌آیند.

در درس زبان مشترک هنرها، پژوهشگر، به تناسب تخصص و پیشینه علمی - هنری خود و راهنمایی استاد می‌کوشد تا ارتباطات موجود میان صور مختلف هنری (رنگ، فرم، صوت، حرکت، کلام و ...) را مورد بررسی قرار دهد.

درک «عالم هنری»، «جهان بینی هنرمند»، «جمال و کمال هنری»، «ارتباط فطرت با آفرینش‌های هنری» و مطالعه موردی یا تطبیقی میان یک یا چند نمود و شاخه هنری از مطالبی است که در این درس مورد غور و تحقیق قرار می‌گیرد.

۲۷- «فلسفه موسیقی» (ویژه)

مطالب این درس را می‌توان به ۲ بخش اساسی تقسیم نمود.

بخش اول: مدخل: رئوس ثمانیه

- ۱- تعریف: تعریف فلسفه موسیقی. فرق بین علم موسیقی، عمل موسیقی و فلسفه موسیقی.
- ۲- موضوع: موضوع موسیقی - موضوع فلسفه موسیقی
- ۳- فایده یا غرض و غایت: الف- فایده عام موسیقی (پرورش و تغذیه روح - هدایت اجتماعی و به ویژه نسل جوان به سوی اهداف والای انسانی - تسهیل و تقویت مشارکتهای اجتماعی).
- ب- فایده خاص موسیقی (تقویت حسن انسان دوستی و تقوی - درمان ناهنجاریهای جسمی و روانی - تقویت قدرتهای روحی از قبیل توجه، تعمق، تمرکز، تجسم، اراده، خلاقیت، دقت، حدس قوی یا به تعبیر ابن سینا قوه قدسیه الهیه و غیره).
- ج- فایده اخص موسیقی (مشارکت در مراسم مذهبی - تقویت نیروی اشراق).
- ۴- منفعت (استفاده جنبی از موسیقی: سرگرمیهای فردی و گروهی - کاسبی - شهرت طلبی - لهو لعب).
- ۵- عنوان یاسمه (بتویب فلسفه موسیقی)
- ۶- تعیین مؤلف: ذکر نام مؤلفین واقعی فلسفه موسیقی: حکمای یونان، فارابی، ابن سینا، اخوان الصفا و سایر دانشمندان و مختصری از آراء ایشان درباره فلسفه موسیقی.
- ۷- مرتبه علم موسیقی
- ۸- انحاء تعلیمیه (وجه آنالیتیک و سنتتیک موسیقی و فلسفه موسیقی).

بخش دوم: مسائل اساسی فلسفه موسیقی

- ۱- موسیقی علم است یا هنر؟ ۲- موسیقی وسیله است یا هدف؟ ۳- سیر تکامل موسیقی و قانونمندی آن. ۴- کمال موسیقی ۵- رابطه بین ماده و صورت، و نیز بین کمیت و کیفیت در موسیقی ۶- فرق بین اصالت و سنت (موسیقی اصیل و موسیقی سنتی) ۷- فلسفه علل اربعه (علتهای فاعلی و مادی و صوری و غائی) در موسیقی ۸- تقلید (استراق) و اقتفا (پیروی شاگرد از استاد) ۹- نوگرایی و بی بند و باری ۱۰- خلاقیت و بدیبه پردازی ۱۱- حقیقت موسیقی ۱۲-

تأثیر ذاتی و تأثیر اعتباری موسیقی ۱۳- مشکلات روانی و اجتماعی ناشی از کمبود موسیقی
معنوی در جامعه ۱۴- وجوه ماوراء الطبیعه موسیقی ۱۵- رابطه موسیقی حقیقی با دانش
خداشناسی

۲۸- «سیر تحول و تطور خط» (ویژه)

اطلاعات و آگاهی انسان درباره گذشته تاریخی خود از طریق مدارک مکتوب و مستند و آثار هنری و باستانشناسی تاریخی بدست آمده و همین دانش و معرفت تمدن بشری را شکل داده است.

اولین خط خطی‌ها و نگارگری‌هایی که بدست انسانهای آغازین، بمنظور ایجاد ارتباط بوجود آمده است، زمینه بحث و گفتگو و تفحص درباره سرگذشت تاریخ بشر و تمدن او قرار گرفته است. در دوره‌های بعد با ابداع و اختراع خط، که وسیله ثبت و ضبط احوال آدمی است، زمینه شناخت هنر و انتقال آن به دیگران فراهم آمده و در حقیقت ابداع خط و اختراع نوشته که آغاز تاریخ بشری را نشان می‌دهد، از خصوصیات و تجلیات هنری و موضوع تحقیق و پژوهش‌های مهمی است که در چهارچوب این برنامه انجام می‌شود.

اختراع خط و تحول اندیشه و ابداع علائم تصویری که بمنظور انتقال فکر و برقراری ارتباطات بشری پدید آمده است از موضوعات مهم و ضروری برای بررسی و تحقیق به شمار می‌روند.

سیر تحول و تطور خط در مناطقی از تمدن، چون شمال آفریقا و شرق دریای مدیترانه و بین‌النهرین، با پیشینه‌ای به قدمت تاریخ بشری، موضوع تحقیقی خط‌شناسان و پژوهشگران باستانشناسی است.

موضوعات برجسته در این واحد درسی عبارتند از:

- انتقال اندیشه
- مراحل تکامل خط (تصویری، الفبایی و غیره) - منشاء و تکامل خط
- زبان در خط
- پیدایش و تکامل خط در منطقه هلال حاصلخیز
- تحول خط تصویری - در شرق و در غرب
- پیدایش خط عربی و تحول آن
- خطوط ایران قبل از اسلام
- خط ایران اسلامی
- خطوط شرقی، (چین - هند)
- خطوط غربی (لاتین و غیره)
- خطوط ابداعی
- مکانیکی شدن خط و چاپ و صنعتی شدن آن

۲۹- «هنر و ادبیات آرمانی» (ویژه)

آرمانها و اندیشه‌های آرمانی جوامع مختلف را همواره می‌توان در آینه ادبیات و هنر این جوامع مشاهده نمود.

تفحص در اندیشه‌های آرمانی جوامع و اقوام مختلف و شرایط تولد آنها از راههایی است که می‌تواند شرایط مناسبی برای خلق اندیشه‌ها و آثار هنری و ادبی ارزنده‌ای در زمان حال، ایجاد کند.

- زمینه‌های زیر می‌تواند، بطور مثال، بعنوان راهنمای طرح و پژوهش در این درس، مورد بهره‌برداری قرار گیرند.

- ریشه‌های فلسفی در ادبیات آرمانی

- تفکر آرمانی در ادبیات و هنر ایران

- آرمانگرایی و آرمان‌شهرها در فلسفه و عرفان اسلامی

- آرمانشهرها در اندیشه ایرانی

- آرمانشهرها در فرهنگ جوامع شرق و غرب

- مطالعه تطبیقی در ادبیات آرمانی اقوام مختلف

۳۰- «زیبائی شناسی تئاتر» (ویژه)

در این درس ضمن مرور بر تعاریف و پرداخت به فلسفه زیبایی شناسی به بررسی نظریات ارسطو - افلاطون - کانت - شوپنهاور - هگل - لوکاج - کروچه - هایدگر - که گارد - سارتر - مارکوزه و به تناسب موضوع، به تاثیر این دیدگاهها بر قالب و محتوا در وجوه ادبی و اجرایی تئاتر پرداخته خواهد شد. مفاهیمی همچون، زیبایی محسوس، زیبایی معقول و ... نیز مورد توجه و مصداق‌یابی قرار خواهد گرفت.

۳۱- «نظریه‌های نقد در تئاتر معاصر» (ویژه)

در این درس ضمن بررسی تعاریف و مفاهیم نقد تفسیری، نقد تکوینی، نقد توصیفی، نقد ارزشیابی، نقد فلسفی، نقد معیاری، نقد تحلیلی، نقد حرفه‌ای و نقد ساختارگرایانه، به تحلیل مصادیق و روشهای عملکرد و تاثیر آنها در هنر تئاتر پرداخته خواهد شد. دیدگاههای نظریه پردازان تئاتر معاصر و روش کار آنان، نظیر یانکات، سوزان سنتاگ و... از دیگر مباحث این درس به شمار می‌روند.

۳۲- «سبکهای ادبی و نمایشی» (ویژه)

در این درس ادبیات نمایشی در حیطه انواع «تراژدی- کمدی- تراژدی کمیک و ملودرام» از قدیمی ترین اشکال تا مدرنترین شکل آنها مورد بررسی قرار می‌گیرد، و به تجزیه و تحلیل و نحوه تحول آنها در طول تاریخ ادبیات نمایشی پرداخته خواهد شد. ویژگیهای آثار ادبی، نمایشی به موازات تکوین گونه‌های ادبی و در قالبهای کلاسی سیسم، رمانتی سیسم- ناتورالیسم- رئالیسم- و اکسپرسیونیسم - سمبولیسم و سوررئالیسم - دادائیسم- فوتوریسم- ایزوردیسم ... با توجه به زمینه‌ها و مراحل تکوین هر یک پرداخته خواهد شد. نظریاتی همچون مدرنیسم و پست مدرنیسم و تأثیرات آنها بر ادبیات نمایشی نیز از موارد مهمی است که می‌تواند مورد توجه خاص قرار گیرد.

۳۳- «جامعه‌شناسی هنر» (ویژه)

موضوع اصلی جامعه‌شناسی دستیابی به علم مطالعه رفتار اجتماعی انسان و یا مطالعه گروه، بررسی نهادها و قواعد و انگاره‌ها و معیارهای اجتماعی است و یا بررسی نظامات اجتماعی مبتنی بر کنشهای متقابل رفتارها و نقش‌های اجتماعی می‌باشد و به تعبیری «ماکس وبر» علم ادراک و تفسیر و تفهیم عمل اجتماعی انسان است که به وسیله آن بتواند به تبیین علی سیر عمل اجتماعی و نتایج آن موفق آید. روند تاریخ از اساس کار جامعه‌شناسی است و هدف آن سوق و تعالی به سوی آرمانها و تکامل می‌باشد. از آنجا که میدانگاه هنر مقوله‌های مذکور بوده و خاستگاه آن روحهای متبلور شده ایست که آثار هنری بعنوان تبلور نمادین آن متجلی می‌گردد بنابراین جایگاه تظاهر هنر همان میدان اجتماع است. ارتباط جامعه‌شناسی و هنر، اعتقاد به خصوصیت «اجتماعی - فرهنگی» انسان می‌باشد که در آن عناصر معنی‌دار فرهنگی برکنشهای متقابل انسانی مقدم‌اند. جامعه‌شناسی درصدد شناخت ماهیت پدیده‌های اجتماعی است و تبیین و فهم ماهیت پدیده اجتماعی به طور عام هدف معرفت‌شناسی است و هدف از این درس سنجش رابطه همبستگی میان انواع مختلف پدیده‌های اجتماعی و هنر و نقشی که هنر در تبیین و تغییر این پدیده‌ها بوجود می‌آورد، می‌باشد.

از اواخر قرن پنجم قبل از میلاد با مطالعات اندیشمندان سوفسطایی زیبایی‌شناسی و نقش آن در روند اجتماعی جایگاه خاص داشته و تا به امروز مورد بحث صاحب‌نظران و متفکران می‌باشد.

در درس جامعه‌شناسی هنر پژوهشگران با تاریخ، مکاتب، نظریات و سیر تکاملی جامعه و هنر و تاثیر متقابل آنها با یکدیگر آشنا گشته به بررسی و پژوهش در موضوعاتی از این قبیل خواهند پرداخت:

- نقش هنر در ایستایی و پویایی
- بررسی نمادها در بافت فرهنگی جامعه
- دریافت و ارتقاء پیامهای هنر و جامعه بریکدیگر
- بررسی ریشه‌های ارثی فردی و قومی کهن
- بررسی بافت اقلیمی، تاریخی، سنتی، فرهنگی، اعتقادی جامعه با زیربنای زیبایی‌شناختی
- بررسی دیدگاههای جامعه‌ جهانی هنر و دستیابی به وجوه مشترک آن

- استفاده از هنر در پیشبرد جامعه به سوی تکامل و تجرید و در نهایت سوق جامعه به سوی مجردات یعنی خاستگاه آرمانی یک نظریه جامعه شناختی
- بررسی جامعه شناختی فقر و غنای هنر و هنرمند
- پژوهش در تعاملات اجتماعی زندگی گروهی انسان نشأت گرفته از رفتار نمادین
- بررسی ریشه‌ای پدیده‌های هنری پویا در حرکت جامعه در مسیری مشخص
- بررسی رابطه طولی و عرضی هنر و جامعه که در «هست» ها و «باید» ها هم‌سوئی دارند.
- ...

۳۴- «روانشناسی هنر» (ویژه)

غور در هنر و احوال هنرمند از دیدگاه روانشناسی، دستیابی به نماد عینی نقشینه ساز هستی است و درک لحظه آفرینش. روانشناسی به عنوان دانش واقعیات و فرآیندهای روانی در تحقیقات هنری مورد استفاده قرار می‌گیرد تا ابعاد گوناگون شناخته شده و ناشناخته آن را مورد بررسی قرار دهد.

روانشناسی هنر به گونه تحلیلی به پدیده‌های هنری توجه دارد و به چراها و چگونگی‌ها می‌اندیشد و در پی میدانی است که به نقد و بررسی و تحلیل و تفسیر و تعبیر ریشه‌ها بپردازد. روانشناسی هنر جایگاه ویژه‌ای در تبیین تعادل و توازن در تعاملات و ارتباطات پیچیده و هزار سرکور امروزی در ابعاد گوناگون دارد و به ارائه خط مشی اصولی و پیش بینی موقعیتها و پیامد بازخوردها می‌پردازد و شرایط مطلوب و بهینه‌ای را در پیش روی قرار می‌دهد.

پژوهشگران در درس روانشناسی هنر به مطالعه و بررسی در مقولات زیر خواهند پرداخت.

○ تحلیل روانشناختی هنر در مقام آفرینشگر و نماد هستی آفرینی وی (خلافت).

○ بررسی تحلیلی خلق آثار هنری به عنوان خود شکوفایی و آفرینش نمادین هستی.

○ درک تحلیلی نمادها، زبان رمزها، مفاهیم، ترکیبات و روابط بین پدیده‌های هنر.

○ بررسی ارتباط هنر و هنرمند

○ ...

در این درس سیر اجمالی و روند تکاملی روانشناسی مطرح می‌گردد و محققان با نظریه‌ها و مکاتب روانشناختی و نقطه نظرها و دیدگاههای نظریه پردازان بزرگ از دوران باستان تاکنون در خصوص زیبایی و زیباشناسی و تنیدگی این دو نهاد در یکدیگر آشنا گشته کاربرد آن را در روند تکاملی هنر مورد پژوهش قرار خواهند داد.

۳۵- «هنر درمانی» (ویژه)

بنای آفرینش بر پایه تعادل و توازن مقرر گردیده است و هنر نماد عینی آن و انسان آفریده بارز آن می باشد. تجلیگاه هنر، انسان و پدیده‌ها ساختارهای ذهنی وی می باشد و بالطبع هر چه نفس سلامت تر و ذهن از تعادل و توازن بیشتری برخوردار باشد میزان دریافت مقوله‌های جمال و زیبایی وسیع تر و عمیق تر خواهد بود.

به استناد اقوال و آثار، از دیدگاه تاریخ، هنر به درمان و تیمار بدنهای رنجور و ارواح آزوده و اذهان معیوب و رفتار نامتعادل بشر شتافته و به یاری اصوات و حرکات و تصاویر و فضاها در اذهان اثر نموده و به برقراری تعادل و بازیافت سلامت و بهداشت روان پرداخته است. نخستین تاریخ نگاشته شده هنر درمانی به بیست و سه قرن پیش برمی گردد که آگاهانه و ناآگاهانه و بصورت ساز و آوازا و تصاویر مذهبی، بومی و جادوی در درمان بکار می رفته است. اعتقاد بر توازن ریاضی در موسیقی از دیرباز از وجه شاخص بالایی در خد علوم پزشکی برخوردار بوده است. ارتباطات عددی و متقارن در ذرات بی نهایت بزرگ و بی نهایت کوچک جهان هستی (طبیعت و انسان) و نظم همگون در موسیقی بالاخص توسط پیتاگوراس (قرن پنجم قبل از میلاد) ابراز گردیده است و به عنوان یک عامل درمان مورد توجه پزشکان یونان باستان بوده است.

در قرون وسطی نظم عددی در موسیقی با جهان و بدن انسان و ارتباط انسان با کیهان از طریق موسیقی مجدداً مطرح گردید و هر کجا که انسان دستخوش نابسامانی می گشت از طریق موسیقی می توانست نظم بر هم خورده را فراهم آورد.

هنر درمانی به شیوه جدید از حدود دوست سال پیش آغاز و از سال ۱۸۹۲ هنر به عنوان یک علم پایه در آموزش و پرورش شناخته شده است: از سال ۱۹۸۱ هنر رسماً به عنوان یک رشته علمی و بعنوان یک روش درمانی مطرح می گردد و بکار می رود.

در این درس آشنایی با مکاتب و نظریه‌های هنر درمانی و روش‌های پیشگیری، کاهش دردهای روان تنی، کاهش انواع اضطرابها، ترسها، افسردگی، بزاندگیختن احساسات، تهییج، تلطیف، تبلور، آرام سازی، سکون و... در افراد و همچنین مقوله‌های گوناگون هنر در کنترل و تعدیل احساس، ادراک، دریافت و درونی شدن و بازگشت به نظم فطری و حد تعادل که از تاثیر عمیق و تعیین کننده‌ای برخوردار است مورد بررسی و مطالعه قرار خواهد گرفت. علاوه بر آن هنر بعنوان یک عامل پرورشی، خاصه پرورش استعدادها، تقویت حافظه، بالابردن سطح

یادگیری، بهبود شرایط عقب ماندگان ذهنی و رفع مشکلات گفتاری، رشد و یادگیری کودک، تقویت تجسم انتزاعی و بالا بردن میزان درک هندسی، ریاضی و فضایی و ... نقش تعیین کننده‌ای دارد که پژوهشگران می‌توانند در هر یک از مضامین بالا به پژوهش و بررسی بپردازند. مطالعه و پژوهش در این درس موجب درک مفاهیم موجود در آن، ارتباط هنر و درمان و چگونگی استفاده از روشهای ویژه هنر در درمان می‌باشد که می‌توان به نتایج مطلوب و بهینه که تثبیت تعادل روانی و ذهنی و برقراری رفتار متعادل است دست یافت.

۳۶- «هنر و مردم شناسی» (ویژه)

مردم شناسی علم مطالعه انسان در هر بعد زیستی و فرهنگی می باشد و ریشه آن در ارتباط با هنر به افسانه های تمدنها و فرهنگهای والای هند و مدیترانه باز می گردد. بخش فرهنگی مردم شناسی بررسی انسان در ارتباط با زندگی اجتماعی وی می باشد. انسان کانون بررسی و تحقیقات یک مردم شناس است که می تواند کاملاً آزاد در سراسر این قلمرو به سیر و تفحص بپردازد. نخستین مطالعات مردم شناسی از دیرگاه خارج از دنیای غرب بوده و جذبه ای پرکشش بوده است برای محقق و مکتشف غربی که با دنیای پر رمز و راز مردم شرق آشنا گردد. زمینه مردم شناسی مطالعه انسان بعنوان یک کل (زیستی - فرهنگی)، ابعاد گوناگون و کلی هنر، تاریخ، مذهب، سیاست، اقتصاد، زبان، روانشناسی، فیزیولوژی، آداب و رسوم، هنرهای بومی، رقصها، آوازاها، موسیقی، شعارها، افسانه ها، جشنهای ملی و مذهبی، فولکور، اعمال جادوگری و افسونگری، نهادها، تصاویر، نقوش، معماری، ادبیات عامیانه، آیین سنتی - مذهبی، ... و هر آنچه که به نوعی در ارتباط با انسان است، می باشد. در مجموع مردم شناسی طریق کلی زندگی انسان را بررسی می کند و هدف آن پژوهش و دستیابی به مظاهر یک علم وحدت آفرین بین خصیصه های انسانی است.

در این درس پژوهشگران به غور و بررسی در زمینه های گوناگون یاد شده می پردازند و می توانند این خصیصه را که در مردم شناسی هنرهای تجسمی و گرافیک بیشترین تحقیقات و موشکافی را در مظاهر نمادین فرهنگی و یا مصنوعات در قالب هنر مدرن و نیز الهام از هنرهای بومی شرق و آفریقا در جهت غنای هنر غرب دارا می باشد مورد مطالعه پژوهشهای عمیق قرار دهند، در زیر نمودهایی از مضامین قابل بررسی عنوان می گردد:

- بررسی فولکور و هنر بعنوان آینه ای برای تکنولوژی و دیگر جنبه های فرهنگ
- تحلیل ساختار مدرن هنر با پی کردن مدل های کلامی مردم
- بررسی ارتباط بین یک شخصیت کمال یافته و ادبیات کلامی
- ایده آل سازی و نشان دادن خصوصیات و صفات یک قهرمان ملی از طریق هنر
- ساختار بازتاب هنر بومی به عنوان یک سیستم در دل فرهنگ مردم
- بررسی مواد و کار هنری در بطن جامعه
- بررسی وضعیت هنری هنرمند و اینکه با نظارت عالیه چه کسی به مقوله هنر وارد شده است.

- بررسی استانداردها، تفاسیر و نقد زیبایی شناختی
- بررسی ساختار اصولی هنر نه از دیدگاه کارگزاران هنر بلکه به لحاظ الگوسازی‌های ناخودآگاه برای مردم
- ارتباط ویژه هنر با دیگر روزمره‌گی‌های زندگانی مردم
- بررسی دریافت و ادراک مردم از هنر
- ارتباط بین نوع فرهنگ، ادبیات و گونه‌های فردی هنر
- بررسی وجوه انتقال سریع هنر و موسیقی و فولکور از یک فرهنگ به فرهنگ دیگر

۳۷- «اقتصاد و هنر» (ویژه)

ارتباط دو مقوله «اقتصاد» و «هنر» را می‌توان به دو ترکیب کلی تقسیم نمود.

الف: نقش اقتصاد در شکوفایی هنر

ب: نقش هنر در رشد اقتصادی

الف: رشد و شکوفایی هنر همواره در طول تاریخ رابطه تنگاتنگی با موقعیت و حمایت اقتصادی جامعه داشته است این حمایت گاه از سوی قدرت روحانیت بوده و گاه با پشتیبانی حکام و سلاطین انجام می‌شده است. در ادواری نیز هنر جایگاهی مردمی‌تریافت و انعکاس خود را از تکیه گاههای مشخص و واحد به مخاطبان و حامیان متنوع و مختلفی منتقل کرده در نتیجه خود نیز صوری متنوع و متعدد یافته است.

ب: باگذر زمان آثار هنری، که نتیجه تلاش فیزیکی، سیر روحانی و فعلیت استعدادهای هنرمندان بود رفته رفته ارزش مادی یافت. مجموعه‌داران هنری سرمایه‌های خود را در جمع‌آوری این آثار، از قدیم و جدید، جهت دادند و این حرکت چنان اوج گرفت که اکنون آثار هنری به عنوان پشتوانه اقتصادی برخی از ممالک جای طلا را گرفته است.

از سوی دیگر کشیده شدن هنر به وادی «تبلیغات» از مقولات بسیار مهم عصر معاصر است. این گرایش به حدی مهم و فراگیری است که موجب ظهور رشته‌های متنوع «هنرهای کاربردی» همچون گرافیک، تصویر سازی، طراحی پوستر، آرم، نمایش‌های تبلیغاتی و ... برای ارائه و فروش مصنوعات، ایده‌ها و افکار گشته است. به تبع ظهور این رشته‌های مهم تکنولوژی خاص هنر و ارتباطات به ظهور رسید که خود این مقوله جای بحثی عمیق و بسط در وادی اقتصاد دارد. در درس «اقتصاد و هنر» به انواع روابط میان این دو مقوله، نقش اقتصاد در اعتلاء یا نزول هنرها، نقش هنر به عنوان پشتوانه اقتصادی و به عنوان بازوی اقتصاد، روابط مستقیم و غیرمستقیم این دو عنوان مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد.

پژوهشگر می‌تواند با هدایت استاد به بررسی و تحلیل دقیق روابط هنر و اقتصاد در یک برهه از تاریخ در یک محدوده جغرافیایی و یا مطالعه تطبیقی این مقوله دو جامعه پردازد.

۳۸- «هنر و ارتباطات جهانی» (ویژه)

فن ارتباطات در دوران معاصر با پیشرفت‌های علمی و تکنولوژیک به پدیده‌ای ضروری و غیر قابل انکار در حیات اجتماعی بشر تبدیل شده است. برای شناخت این پدیده نه تنها آشنایی با ابزارهای جدید ارتباطی ضرورت دارد بلکه شناخت زبان جدید ارتباطات که خود معرف دیدگاه‌های نوین ارتباطی است از ضروریات محسوب می‌شود.

هنر در طول تاریخ همواره به عنوان اصل ارتباطی مطرح بوده است و امروزه به جهت ارتباطات گسترده جهانی و به دلیل ماهیت فراملیتی و فرا منطقه‌ای هنر، نقش آن تعیین‌کننده‌تر از پیش شده است. از سوی دیگر نفس نزدیک شدن فرهنگ‌ها و ضرورت ارتباطات گسترده جهانی، مرز میان هنرهای مختلف را چنان محو کرده که شاخه‌های متفاوت هنر از جمله «سینما-تئاتر-عکاسی-نقاشی-گرافیک-موسیقی-ادبیات و غیره...» در برآوردن نیازهای بین‌المللی، با هم مرتبط و متصل شده‌اند.

در این درس آشنایی با زبان جدید ارتباطات، ابزارهای ارتباطی، مکانیزم ارتباط شاخه‌های مختلف هنری (Multimedia)، نظریه‌های نوین در باب ارتباطات جهانی، و بالاخره نقش هنر به عنوان زبان واحد جهانی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

۳۹- «فولکلور و هنرهای قبیله‌ای» (ویژه)

زندگی قبیله‌ای، کوچ نشینی و روستایی در فرهنگ بسیاری از ملل به عنوان پدیده‌ای مستقل از فرهنگ و هنر رسمی مطرح می‌شود. علت این امر ویژگی مستقل زبان و بیان هنری در بافت زندگی روستایی و قبیله‌ای است که از تأثیر تحولات فرهنگی ملی در امان مانده و معرف خصوصیات ساده و سالم و خاص آن قبیله و روستا گشته است.

فولکلور یا بقولی «هنر عامیانه» نیز گرچه در برخی موارد تا حد یک هنر ملی وسعت می‌یابد ولی از این لحاظ که خاستگاه آن ذوق و سلیقه عامیانه است، همانند هنر قبیله‌ای رنگ و بوی خاص خود را داراست و می‌توان براحتی آنرا از هنر رسمی تفکیک نمود.

هنرهای فولکلور و هنرهای قبیله‌ای خاص مناطقی است که دارای سنت فرهنگی و تاریخی دیرینه هستند و هنوز رنگ و بوی زندگی جدید در کلیه شئون اجزاء دریافت اجتماعیشان بطور فراگیر رسوخ نکرده است. این هنرها جزو میراث فرهنگی در حال انقراض کشورها هستند چرا که گسترش بی‌رویه زندگی جدید می‌رود تا ریشه این هنرها و خلوص و سلامتیشان را بخشکانند. آموختن شیوه مطالعه آکادمیک بر روی این هنرهای غیر آکادمیک و ضبط و ثبت آثار موجود از ضروریات حفظ میراث فرهنگی و ملی است.

مباحث این پژوهش به دو بخش تقسیم می‌شود:

الف: یافتن زبان مشترک میان هنرهای قبیله‌ای و هنرهای عامیانه:

از آنجا که این زبان و بیان به نوعی فطرت و غریزه سالم انسانی قرابت دارد، و اینکه انسانها همگی از یک فطرت و یک اصل هستند می‌بایست نوعی ارتباط و اشتراک میان بیان هنری انواع هنرهای نخستین (Primitive) در ملل مختلف وجود داشته باشد. بررسی مقایسه‌ای این هنرها در دو یا چند فرهنگ، پژوهشگر را به یافتن بینشی ژرف در مورد این هنرها و در نتیجه الفت با فطرت زلال انسانی رهنمون می‌شود، و زمینه را برای کشف مبانی مشترک نژادی، تاریخی و فرهنگی ملل هموار می‌نماید.

ب: پژوهش‌گزینشی در شاخه‌های مختلف این هنر، یا مطالعه موردی هنر یک منطقه خاص:

نتیجه این مطالعات، مواد ارزشمندی برای ثبت این آثار در سطح ملی می‌باشد. ثبت و ضبط و گردآوری این آثار گامی مفید در ارتقاء دانش هنری ملی و شناساندن آن در سطح جهانی خواهد بود.

۴۰- «سیری در مکاتب و سبکهای نگارگری» (ویژه)

با توجه به نگرش خاص آثار محققان خارجی درباره نگارگری، و کمبود منابع داخلی و جنبه‌های مختلف فنی، هنری و مفهومی باید پذیرفت که این زمینه از هنر ایران بطور دقیق شناخته نشده است.

از سویی، به علت روش‌های تعلیم و تعلم سنتی و نبودن اصول و ضوابط ثابت، همواره دستخوش فراموشی بوده و از جهت دیگر با توجه به غلفت مردم در حفظ و حراست آثار هنری و ملی، بهترین نمونه‌ها و الگوهای هنر نگارگری ایران مورد چپاول بیگانگان قرار گرفته و در موزه‌های مختلف دنیا پخش گردیده است. همه موارد مذکور ضرورت انجام بررسی‌های دقیق و تحقیقات جامع را می‌طلبد از جمله:

- بررسی و تحقیق پیرامون سوابق تاریخ نگارگری ایران قبل از اسلام و ویژگیهای آن
- عوامل موثر در دگرگونی «صورت» و «محتوی» در نگارگری ایران بعد از اسلام
- خصوصیات نگارگری ایران اسلامی از آغاز تا اوایل قرن پنجم هجری قمری
- نگارگری ایران دوران مغول «مکتب تبریز» از نیمه دوم قرن هفتم تا نیمه اول قرن هشتم هـ ق
- نگارگری دوره تیموری از نیمه قرن هشتم تا اوایل قرن دهم هـ ق (مکتب تبریز- مکتب شیراز)
- نگارگری دوره صفویه از اوایل قرن دهم تا نیمه قرن دوازدهم هـ ق (مکتب تبریز- قزوین- اصفهان)
- ویژگیهای نقاشی دوره زندیه، نیمه دوم قرن دوازدهم هـ ق
- نگارگری دوره قاجاریه از اوایل ۱۳ تا نیمه قرن ۱۴ هـ ق (نگارگری سنتی- نقاشی قهوه‌خانه - نقاشی به سبک اروپا)
- نقاشی و نگارگری دوران معاصر (بررسی تحول نقاشی ایران در صدساله اخیر)
- بررسی و تحقیق جنبه‌های زیبایی نگارگری ایران در دوره‌های مختلف و تغییرات و تحولات آن در صورت و محتوی
- ارتباط نگارگری ایران با ادبیات و علوم دیگر و ...

۴۱- پژوهش در هنرهای سنتی ایران، مباحث ویژه (ویژه)

«هنرهای سنتی ایران»، مبحثی است که دانشجویان در مقاطع پائین تر (کارشناسی- کارشناسی ارشد) به بررسی و شناخت اجمالی آن دست یافته‌اند. در مباحث ویژه، دانشجویان تحت نظارت و هدایت استاد به مطالعه ژرف و غور در ظرایف شاخه خاصی از هنرهای سنتی ایران می‌پردازند تا به دیدگاه عمیق و دقیق تخصصی در مورد آن دست یابند. حاصل این پژوهشها می‌تواند ابعاد ناشناخته هنرهای سنتی را آشکار و ظرایف ارزنده‌ای را در رابطه با صورت و معنی مطرح نماید. در این مسیر روند شکل‌گیری آثار هنرهای سنتی بررسی و ریشه نمادها، نحوه بکارگیری آنها، شیوه‌ها، مصالح و ابزارهای بکارگرفته شده در پیدایش اثر را مورد تحلیل قرار می‌دهد. این ژرف نگری نه تنها به عمق و بسط دانش پژوهشگر می‌افزاید، بلکه یافته‌های حاصل از آن، مسیر را برای تدوین «دانش نامه هنرهای سنتی ایران» هموار خواهد نمود.

۴۲- «فولکلور و هنرهای نمایشی در ایران» (ویژه)

در این درس به تجزیه و تحلیل و بررسی نشانه شناسانه آثار نمایشی ایرانی مانند:
نقالی- پرده خوانی- معرکه گیری - خیمه شب بازی - نمایش تخت حوضی - شبیه خوانی -
پرداخته می شود و تأثیرات متقابل فرهنگ عامه و آئینها با هنر نمایش مورد بررسی قرار می گیرد.
کوشش در جهت دستیابی به نظریه های جدید و تلاش در رهیافت به نمایش ملی ایران،
نقش اساطیر- سنتها - مراسم - آئینها و ... در شکل گیری هنر نمایش هایی از قبیل مراسم «زار
جنوب»، « پرخوانی ترکمن صحرا»، «سماع در تصوف» و ... از اهداف این درس به شمار
می رود.

۴۳- «پژوهش در هنر معاصر ایران» (ویژه)

هنگامی که سخن از هنر معاصر به میان می‌آید ناگزیر مبحث مورد نظر از مرزهای جغرافیایی یک کشور و حتی یک منطقه و یک قاره تجاوز می‌کند و بعد جهانی به خود می‌گیرد. از سوی دیگر هنر هر مرز و بومی بر پایه‌ها و مبانی سنتی و دینی و تاریخی همان جامعه استوار است و علی‌رغم اتصال به پیکره جهانی کوشش می‌کند تا هویت‌های اصیل خویش را نیز حفظ کند. کشور ایران به خاطر داشتن فرهنگ غنی و سابقه تاریخی طولانی دارای گذشته‌ای ارزشمند در وادی هنر و ادب و فرهنگ است ولی به جهت قرار گرفتن در مرز میان شرق و غرب جغرافیا همواره تحت تأثیر تحولات جهانی بوده و هست. این تحولات در قرن اخیر به اوج خود رسیده به طوری که پیکره اجتماعی این فرهنگ دیرینه رادست خوش تحولات فراوانی نموده است. مطالعه «هنر» که صادق‌ترین آئینه ویژگیهای عصر خویش است می‌تواند به پژوهشگر دریافتن هویت ملی در حال تحول خویش مدد کند. به عبارت دیگر شناخت صحیح از تحولات هنری معاصر طیف وسیعی از معارف را در زمینه تحولات روانی، اجتماعی، اقتصادی و اعتقادی را در بر دارد.

درس پژوهش در هنر معاصر ایران به لحاظ نکات فوق‌الذکر صرف مطالعه آکادمیک هنری محسوب نمی‌شود بلکه پژوهشگر با یافته‌هایی که زیر نظر و هدایت استاد متناسب با استعدادهای خویش به عهده می‌گیرد می‌تواند به رشد و اعتلای دیگر رشته‌ها و زمینه‌های شناخت هویت فرهنگی معاصر ایران کمک کند. ضمن اینکه نتیجه این پژوهش زمینه شکل‌گیری بانک اطلاعاتی را در جهان تحولات و تطورات هنری معاصر که از اهم ضروریات روز است فراهم می‌آورد.

از ویژگیهای دوران معاصر آشفته‌گی، سردرگمی، کشمکش‌های درونی و بیرونی است همه این تلاطم‌ها در جهت یافتن «هویت» است برخی این هویت را عین واقع و عین رخ دادهای جاری می‌دانند و بعضی دیگر این تلاطم را نتیجه دورافتادن از یک اصل و منشاء و گم‌شدگی «خود» می‌پندارند. گروهی نیز بر این باورند که اینها تلاشهایی در جهت برتر شدن و بهبود است و عده‌ای نیز این آشفته‌گی‌ها را آغاز افول و فنا تلقی می‌کنند. نظریه‌ها و نظریه‌پردازی با گرایشهای مختلف همچون تولیدات متنوع و رنگارنگ کارخانه‌ها و کارگاهها در حال تولید و رقابت است. مطالعه این تحولات ضمن ثبت آنها به پژوهشگر این امکان را می‌دهد، که خود را و هویت خود را در این آشفته بازار بیابد و آنرا آنگونه که حق می‌پندارد تجزیه و تحلیل نماید.

همین رودروئی نظریات است که می‌تواند در زمینه کشف حقیقت هنر معاصر راه‌گشا باشد.
بی‌تردید پی‌بردن به این حقیقت پژوهشگر را در یافتن پاسخ به اینکه «رسالت هنر معاصر چیست»
مدد می‌دهد.

۴۴- «هنر ایران قبل از اسلام» (ویژه)

تمدن ایران از کهن‌ترین تمدنهای بشری است که آثار هنری آن، جزو عظیم‌ترین و غنی‌ترین میراث فرهنگی بشر به شمار می‌رود.

هنر اسلامی ایران در زمره درخشانترین هنرهایی است که تأثیرات آن در هنرها و تمدنها و فرهنگهای همجوار دیده می‌شود.

یکی از علل درخشش هنر اسلامی در ایران میراث غنی پیش از اسلام ایران بوده است که با آمیختگی با ظرایف و دقایق ذوق عرفان اسلامی، هنر این سرزمین تاریخی را به اوج اعتلاء رسانده است.

مطالعه مبانی، نمودهای برجسته، و تأثیرات فرهنگهای مجاور در بروز آثار هنری پیش از اسلام ایران، پژوهشگر را از یک سو به گذشته دور خود و روابط تاریخی با فرهنگها آگاه و واقف می‌سازد و از سوی دیگر زمینه را برای مطالعه عمیق خدمات متقابل ایران و اسلام در وادی هنر هموار می‌کند.

مباحثی از قبیل رابطه هنرهای ایران پیش از اسلام با دنیای هلنی، تمدن بین‌النهرین تمدن یونان، تمدن هند، شناخت سیر تحول و تطور و مطالعه اجزاء این هنر و ... و پرداختن و تجزیه و تحلیل این تأثیر و تأثیرات را می‌توان در درس «هنر ایران قبل از اسلام» مورد بحث، نقد و پژوهش قرار داد.

۴۵- «گاه‌نگاری هنر ایران» (ویژه)

تمدن ایران همواره به عنوان یکی از تمدنهای عظیم تاریخ بشری مطرح بوده ولی همانند بسیاری از تمدنها و فرهنگهای مشرق زمین کار نظام یافته در آن صورت نگرفته است و آنچه که تاکنون انجام شده اغلب به دست مستشرقین بوده است، بدیهی است نگاه یک خارجی می‌تواند تنها بخشی از نیازهای ما را برآورده سازد و گاه‌نگاری هنر ایران گامی است که می‌تواند در نظام دادن سیر هنر در تاریخ این کشور بسیار مؤثر باشد و جاده را برای تحقیقات آکادمیک، محققان معاصر و نسل آینده هموار سازد.

در درس گاه‌نگاری هنر ایران پژوهشگر به تناسب علاقه، ذوق و یا در ارتباط با رساله تحقیقاتی خویش می‌تواند برهه خاصی از ادوار هنری ایران را برگزیده به ترتیب بخشیدن تایخی آن بپردازد. بدیهی است این نظم دهی با شناخت زمینه‌های اجتماعی - فرهنگی ... همان دوره همراه خواهد بود و راه را برای تحقیقات آتی در زمینه‌های غیر هنری نیز هموار خواهد نمود.

۴۶- «سیر تحول و تطور موسیقی سنتی ایران» (ویژه)

سیر پرتلاطم فرهنگ در ایران، آئینه تمام نمای فراز و نشیب‌های تاریخی نجد ایران و اقوام ملل ساکن آنست. بررسی این مسیر طولانی فرهنگی که از چند هزار سال پیش آغاز شده است، راهگشای آینده و مبنای سیاستگذاری مسؤلان امور در کار سترگ مبارزه با تهاجم فرهنگی بسیار قوی مغرب زمین است. از آنجا که تحول و تطور موسیقی ایرانی تابع تحولات تاریخی و دگرگونیهای اجتماعی - سیاسی این سرزمین بوده است، لذا بررسی آن نیز براساس تاریخ دورانهای اجتماعی و سیاسی چند هزار ساله ایران خواهد بود. از این دیدگاه مباحث زیر می‌تواند به تناسب انتخاب و مود بحث و بررسی قرار گیرد.

۱- نظر پژوهشگران درباره پیدایش موسیقی و سازها.

۲- موسیقی در تمدنهای اولیه فلات ایران.

۳- موسیقی در دوره آریائها:

الف: مهاجرت اقوام آریایی به ایران و تشکیل حکومت مادها. هنر و موسیقی این دوره

ب: هنر و موسیقی و سازهای عصر هخامنشی.

ج: هنر و موسیقی در دوره سلوکی (نفوذ متقابل ایران و یونان)

د: هنر و موسیقی در دوره پارتی (اشکانی)

ه: هنر و موسیقی و سازهای دوره پارسی (ساسانی)

و: حاصل تمدن این دوره: پرورش و گسترش سه قسم موسیقی مذهبی و رزمی و بزمی

۴- موسیقی دوان اسلامی:

الف: تقسیم بندی دورانهای تحول و تطور موسیقی ایران پس از طلوع اسلام: دوران

صدراسلام - دوره امویه - دوران عباسی

ب: ارزیابی موسیقی و موسیقیدانان ایرانی از صدر اسلام تا حمله مغول

ج: هجوم مغول و تحولات ناشی از آن: رواج تصوف و هنر- موسیقیدانان و کتب موسیقی

از حمله مغول تا ظهور صفویه

د: موسیقی در دوران صفویه تا ظهور قاجاریه: وضع هنر و موسیقی - موسیقی مذهبی-

موسیقی رزمی و نقاره- شعر و تصنیف - موسیقیدانان - کتب و رسالات.

ه: موسیقی در دوران قاجاریه: تبدیل نظام دوازده مقامی به هفت دستگاه موسیقی

و: موسیقی دوره مشروطیت: پیدایش ردیف‌های مختلف موسیقی- پیدایش ارکسترها و

برقراری کنسرت‌ها عمومی- ابداع قطعات جدید و تصانیف میهنی و اجتماعی مناسب با
استفاده از سازهای غربی مانند ویلون در موسیقی ایران.
ز: موسیقی پس از پیروزی انقلاب اسلامی

۴۷- «چهره‌های برجسته تاریخ هنر ایران» (ویژه)

ایران یکی از کشورهای پرسابقه فرهنگی - هنری در میان کشورهای عالم است. این کشور با تاریخ پرنشیب و فرازش از جهات مختلف جنبه‌هایی متفاوت و پربار دارد. و در هر دوره شخصیت‌های علمی و فرهنگی و چهره‌های برجسته هنری، مناسب با نیازها و ضرورت‌های زمانه، آثارگرانها و استثنایی در همه زمینه‌های هنری بوجود آورده‌اند که متاسفانه بعلت موقعیت خاص اقلیمی، دستخوش ویرانگریهای مهاجمان خارجی قرار گرفته و بخش بسیار عمده‌ای از آثار بی نظیر آنان از بین رفته و یا بدست چپاولگران فرهنگی سرقت شده است. این امر بنحوی گسترده و وسیع است که موجب نقصان اسناد و مدارک هنری در محلهای اصلی خود شده و زندگی نامه چهره‌های برجسته هنر ایران به فراموشی رفته است. متاسفانه این امر در دوره‌های معاصر نیز مورد بی‌توجهی و بی‌مهری قرار گرفته است. به همین جهت ضروری است به تحقیق و پژوهش‌های عمیق در این باره پرداخته شود و برای شناسایی چهره‌های برجسته و مفاخر هنری ایران تفحص گردد.

در این پژوهش در هر یک از رشته‌ها و زمینه‌های هنری پژوهش کافی بر روی زندگی استادان هنر ایران انجام می‌شود، و کوشش می‌گردد تا خصوصیات هنری، هنرمندان گمنام و ارزنده شناخته شوند و زندگی نامه و شرح حال این چهره‌ها و چگونگی و خصوصیات آثار هنری آنها تهیه و تدوین گردد. دانشجویان در این درس موظفند با مشورت استاد راهنما، یک یا چند شخصیت برجسته هنری را انتخاب و با پژوهش در احوال و زندگی ایشان، آثار این هنرمندان را شناسایی و با بررسی نکات مهم و برجسته فنی و هنری او را معرفی نمایند.

- در معماری: شخصیت‌هایی مانند: قوام‌الدین شیرازی - استاد محمد اصفهانی و ...
- در نقاشی: شخصیت‌های نقاش از قبل از اسلام تا دوره‌های مختلف اسلامی و خصوصاً از دوره صفویه تا دوره معاصر
- در خط و خوشنویسی: سلطان علی مشهدی، میرعلی هروی، میرعماد سیفی قزوینی، میرزا غلامرضا اصفهانی، کلهر و درویش عبدالمجید، و غیره ...
- در مینیاتور: کمال‌الدین بهزاد، رضا عباسی، سلطان‌محمد، نقاشان دوره قاجار، هنرمندان برجسته دوره معاصر...

- در موسیقی: ابن سینا، صفی‌الدین ارموی، عبدالقادر مراغه‌ای، ضیاء‌الذاکرین، علینقی
وزیری، روح‌ا... خالقی، ابوالحسن صبا، موسی معروفی و غیره ...

۴۸- «فلسفه آموزش هنر» (ویژه)

هر چند هنر در طول زندگی بشر همیشه از طریق آموزش از نسلی به نسل دیگر انتقال پیدا کرده است ولی فقط در قرن حاضر اصول و مبانی، ضرورت آموزش آن از نظر فلسفی، آموزش اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و مذهبی مطالعه و مدون گردیده است. موضوع این درس دست‌یابی به چهارچوب فلسفی آموزش هنر است که با عنوانهای مختلف زیر مطالعه خواهد شد.

- نظریه‌های سنتی و جدید در آموزش هنر
- تجربه زیبایی شناختی و نقش آن در آموزش هنر
- رابطه صورت و معنا در هنر
- ذهنی‌گرایی و عینی‌گرایی در هنر
- تقلید و خلاقیت در آموزش هنر
- ساختمان اثر هنری
- بررسی تطبیقی در روشهای آموزش عملی در هنر سنتی و جدید

۴۹- «بررسی تطبیقی آموزش هنر در ایران و جهان» (ویژه)

آموزش هنر در هر کشوری هم‌آهنگ با سیاست‌های فرهنگی و آموزشی و سنت‌های موجود و رایج در آن کشور است.
در این بررسی تطبیقی، شیوه‌های عمده آموزش هنر در ایران با شیوه‌های آموزش هنر در کشورهای مختلف مورد مطالعه قرار می‌گیرد.
در این بررسی پژوهشگر به‌گزینش یک یا چند وجه از آموزش هنر، و بررسی تطبیقی آن در ۲ یا چند فرهنگ مختلف می‌پردازد.

۵۰- «نظریه‌های جدید در آموزش هنر» (ویژه)

هنر و شیوه‌های آموزش آن در جهان معاصر دستخوش تغییرات بنیادی شده است، پیشرفت علوم تربیتی و روانشناسی تربیتی و هم چنین تاکید به پاره‌ای از فرهنگ‌های سنتی و قومی نظریه‌های جدیدی به همراه آورده است. مباحث زیر می‌تواند در این بخش مورد بررسی قرار گیرند.

- سیری بر نظریه‌های موجود در آموزش هنر

- نظریه‌های جدید در آموزش تاریخ هنر ...

- هنر بعنوان موضوع و روش آموزش

- نظریه‌های جدید ادراک و کاربرد آن در آموزش هنر

- آموزش هنر برای معلمین

- آموزش هنر برای معلولین

- بررسی تطبیقی روشهای آموزش جدید و سنتی هنر

۵۱- شیوه‌های آموزش در هنر سنتی» (ویژه)

هنر سنتی خلاقیتی است که در بستری از ارزشهای دینی - اسطوره‌ای و نگرشهای معنایی و رازدارانه شکوفا گردیده است و شیوه‌های آموزش در این هنر نیز با تأثیر از این آموزش روشهایی خاص و رمزگونه و محتوایی و باطنی، بخود می‌گیرد. پژوهش در ابعاد متفاوت آموزش سنتی می‌تواند راهگشای بسیاری از مشکلات نظری ما در آموزش هنر باشد. مقولات زیر بطور مثال می‌تواند موضوع پژوهش در این درس قرار گیرند.

- شیوه‌های متفاوت آموزش در هنرهای مختلف سنتی
- بررسی تطبیقی شیوه‌های آموزش هنر سنتی در فرهنگ‌های مختلف
- بررسی مفاهیم فکر، تجربه، انگیزه، ارزش‌ها و ارزش‌یابی در آموزش هنر سنتی
- بررسی تطبیقی شیوه‌های آموزش سنتی و جدید
- بررسی زمینه‌های ارزشی و عرفانی در آموزش هنر سنتی

۵۲- «هنر و کودک» (ویژه)

نقاشی کودک بخش تفکیک ناپذیر از سیر رشد و یادگیری وی است. بررسی نظریه‌های موجود در هنر کودکان می‌تواند دریچه‌ای برای شناخت دنیای کودک و رابطه هنر با کودک باشد. موضوعات زیر می‌توانند در این درس مورد بررسی قرار گیرند.

سیری در نظریه‌های کودک - معنی هنر و کودک - چرا کودک نقاشی می‌کند، خط‌های اولیه، ترکیب و ظهور شکل و دیاگرام در هنر کودک - ترکیب و ادغام در هنر کودکان - کاربرد نقاشی کودکان در تست‌های روانشناسی - زبان بین‌المللی در هنر کودک - نقش نمادها مانند ماندالا، خورشید، آسمان، انسا،... هنر کودک، نقش هنر در فراگیری کودکان و...

۵۳- پژوهشی در نظریه‌های یادگیری در هنر» (ویژه)

مسئله یادگیری در هنر از دیدگاه روانشناسی یادگیری «روانشناسی خلاقیت» بخشی است نو و بسیار ضروری که در آن به الگوهای شناخت، یادگیری و شیوه‌های آموزشی و ارزیابی در هنر می‌پردازند. در این درس به مباحثی مانند، نظریه‌های یادگیری و خلاقیت در فرآیند آثار هنری، نظریه‌های هنر کودکان، ارزیابی و نقد در یادگیری هنری، تفسیر محتوی و نظریه‌ها، پرورش هنر در کودکان استثنایی، ارتباط کارهای هنری با رشد عقلی، نقش هنرهای تصویری و تست های هنری و ... قابل طرح می‌باشند.

۵۴- پژوهش در منابع مکتوب هنر ایران» (ویژه)

آشنایی با منابع مکتوب در هنر این سرزمین و معرفی آنها می‌تواند منشاء تحولی بزرگ در ادبیات هنر ایران باشد. معرفی منابع ناشناخته، نقد و بررسی منابع موجود و ارائه کتابشناسی تحلیلی در رشته‌های مختلف هنری می‌تواند از موضوعات مورد پژوهش در این درس باشد.

